

VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA

Katedra ekonomických studií

**NELEGÁLNÍ ZAMĚSTNÁVÁNÍ A ŠVARCSYSTÉM
V ČR**

bakalářská práce

Autor: Veronika Pažitková

Vedoucí práce: JUDr. Alena Prchalová

Jihlava 2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce:	Veronika Pažitková
Studijní program:	Ekonomika a management
Obor:	Finance a řízení
Název práce:	Nelegální zaměstnávání a švarcsystém v České republice.
Cíl práce:	Cílem bakalářské práce je zjistit a porovnat vývoj kontrol nelegálního zaměstnávání Státním úřadem inspekce práce za posledních 5 let a provést analýzu nelegálního zaměstnávání a švarcsystému v Kraji Vysočina s vyhodnocením důvodů vedoucích k nelegálnímu zaměstnávání. V teoretické části objasním pojmy související s nelegálním zaměstnáváním, švarcsystémem a jejich právní úpravou. V praktické části zjistím pomocí dotazníkového průzkumu jaké povědomí mají občané Kraje Vysočina o švarcsystému a nelegálním zaměstnáváním a zda tímto způsobem pracovali, příp. by chtěli pracovat. Dále zjistím, jak se v posledních pěti letech vyvíjely kontroly nelegálního zaměstnávání v ČR a jaké za něj byly ukládány sankce.

JUDr. Alena Prchalová, Ph.D.
vedoucí bakalářské práce

Ing. Roman Fiala, Ph.D.
zástupce vedoucí katedry
Katedra ekonomických studií

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu bakalářské práce JUDr. Aleně Prchalové za odborné vedení mé práce a za podporu při jejím vytváření. Ráda bych také poděkovala své rodině, která mne při vytváření této práce, ale i po celou dobu studia na Vysoké škole polytechnické Jihlava podporovala a v neposlední řadě děkuji všem, kteří se zúčastnili mého dotazníkového průzkumu.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracoval/a jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušil/a autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „AZ“).

Souhlasím s umístěním bakalářské práce v knihovně VŠPJ a s jejím užitím k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě VŠPJ .

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje **AZ**, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědom/a toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Jihlavě dne

.....

Podpis

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na nelegální zaměstnávání a švarcsystém v ČR. Cílem práce je analýza nelegálního zaměstnávání a švarcsystému v Kraji Vysočina s vyhodnocení důvodů vedoucích k nelegálnímu zaměstnávání. Teoretická část je zaměřena na pojmy týkající se nelegálního zaměstnávání a švarcsystému- vznik, právní úprava, vývoj, kontroly nelegálního zaměstnávání. V praktické části popisují vývoj kontrol Státního úřadu inspekce práce za posledních 5 let a pomocí dotazníkového průzkumu zjišťují, jaké povědomí mají občané Kraje Vysočina o nelegálním zaměstnávání a švarcsystému.

Klíčová slova

zaměstnanec, zaměstnavatel, nelegální zaměstnání, kontrola, Státní úřad inspekce práce, sankce, pracovní smlouva, dohoda o provedení práce, dohoda o pracovní činnosti

Annotation

The bachelor thesis deals with illegal employment and so-called švarcsystém in the Czech Republic. The goal of the work is the analysis of illegal employment and švarcsystém in Vysočina Region and evaluation of reasons that lead to illegal employment. The theoretical part is focused on concepts of illegal employment and švarcsystém – their genesis, legal adjustment, progress and inspections of illegal employment. In the practical part I describe the progress of inspections of the State Labour Inspection Office in the last 5 years and by means of questionnaire survey I inquire the awareness of illegal employment and švarcsystém among the citizens of Vysočina Region

Key words

employee, employer, illegal employment, inspection, State Labour Inspection Office, sanction, employment contract, contract for work, agreement on working activity

Obsah

Úvod	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Nelegální zaměstnávání	10
1.1 Nelegální zaměstnávání	10
1.2 Závislá práce	11
1.3 Zaměstnávání cizinců	11
1.3.1 Cizinci ze zemí EU	11
1.3.2 Cizinci z třetích zemí	12
1.4 Boj proti nelegálnímu zaměstnávání	13
2 Vývoj Švarcsystému	15
2.1 Švarcsystém	15
2.2 Zakladatel švarcsystému v ČR	17
2.3 Právní předpisy k zamezení švarcsystému	19
2.3.1 Zákon o zaměstnanosti č. 1/1991 Sb.	19
2.3.2 Zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb.	20
2.3.3 Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce	21
2.4 Výhody a nevýhody švarcsystému	22
2.4.1 Výhody a nevýhody pro zaměstnavatele	22
2.4.2 Výhody a nevýhody pro zaměstnance	22
3 Kontroly nelegálního zaměstnávání	24
3.1 SÚIP	24
3.1.1 Kontrola SÚIP	25
3.1.2 Sankce za nelegální zaměstnávání	27
3.1.3 Kontrolní činnost předpokládaná pro rok 2015	27
PRAKTICKÁ ČÁST	29
4 Kontroly SÚIP za období 5-ti let	29
4.1 Kontroly prováděné v roce 2010	29
4.2 Kontroly prováděné v roce 2011	29
4.3 Kontroly prováděné v roce 2012	33
4.4 Kontroly prováděné v roce 2013	38
4.5 Kontroly prováděné v roce 2014	39
4.6 Shrnutí kontrol prováděných SÚIP za období 5 let	42
5 Dotazníkový průzkum	44

5.1	Vyhodnocení dotazníkového průzkumu	44
5.2	Vyhodnocení důvodů vedoucích k nelegálnímu zaměstnávání	58
Závěr.....		61
Seznam použitých zdrojů		64
Seznam tabulek.....		67
Seznam grafů.....		68
Seznam příloh.....		69

Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si vybrala téma nelegální zaměstnávání a švarcsystém v ČR. Pro mnoho lidí je nelegální zaměstnávání v dnešní době zdrojem obživy, ať už člověk sám chce nebo ho situace donutí. Studenti, absolventi škol, důchodci, maminky na mateřské dovolené vyhledávají často brigády nebo krátkodobé práce, ve většině případů jde ale o nelegální zaměstnávání. Pro firmy je nelegální zaměstnávání zdrojem úspor, nemusí odvádět daně, sociální a zdravotní pojištění, atd. Vysoká nezaměstnanost, nedostatek pracovních míst, nedostatečná informovanost nutí člověka k nelegálnímu zaměstnání, čehož často využijí ve svůj prospěch zaměstnavatelé.

Člověk volí tu lepší variantu, kterou je v dnešní době v mnoha případech nelegální zaměstnávání. Není tomu vždy tak, ale většinou jsou výdělků při nelegálním zaměstnání vyšší než při legálním zaměstnání, dalším důvodem je „volná pracovní doba“, nelegálně zaměstnaný člověk sice chodí pravidelně do práce, ale když potřebuje volno (dovolenou) může si ho vzít kdykoliv. Pro maminky malých dětí, které jsou často nemocné, je to často důvod, proč volí nelegální zaměstnání. V klasickém pracovním poměru by sice maminka, která je doma s nemocným dítětem (lidově řečeno „na paragrafu“), dostala dávky za OČR (ošetřování člena rodiny), ale jak dlouho by jí zaměstnavatel toleroval častou nemocnost dětí? Často si také zaměstnavatel vybírá při pracovním pohovoru ženy bez dětí, i mě osobně se to několikrát stalo, že se při pohovoru zaměstnavatel zeptal, zda mám děti, když jsem odpověděla ano, bylo mi odpovězeno, že problém to není, ale upřednostňují ženy bez dětí. Jak si potom má žena najít legální práci, když zaměstnavatelé volí raději ženy bez dětí? Pokud se nezaměstnanému člověku dlouho nedaří najít práci, pak je nelegální zaměstnání lepší než žádné zaměstnání, čímž se často řídí lidé v evidenci úřadu práce. Samozřejmě rizika, která s sebou nese nelegální zaměstnávání jsou velká, například sankce za nelegální zaměstnávání pro obě zúčastněné strany, žádné odvody sociálního a zdravotního pojištění, tudíž žádný nárok na nemocenskou, OČR, důchod. Bohužel, ale v dnešní době hledí často člověk na to, co právě je, ne na to co bude.

V teoretické části bakalářské práce se zaměřím na vymezení pojmů týkajících se nelegálního zaměstnávání, zaměstnávání cizinců z EU a třetích zemí, jakými prostředky se stát snaží bojovat proti nelegálnímu zaměstnávání, objasnění pojmu švarcsystém, kdo

byl zakladatelem, vývoj švarcsystému a právních předpisů vzniklých k jeho zrušení, výhody a nevýhody švarcsystému, kdo provádí kontroly a ukládá sankce za nelegální zaměstnávání. Dále jaký je předpoklad kontrol nelegálního zaměstnávání pro další rok. Pro objasnění těchto pojmů je nutné vycházet ze zákonů a to především ze zákona o zaměstnanosti, zákoníku práce a pro kontroly nelegálního zaměstnávání i ze zákona o inspekci práce.

V praktické části zjistím a porovnáím vývoj kontrol nelegálního zaměstnávání Státním úřadem inspekce práce za posledních 5 let, a to jak se kontroly nelegálního zaměstnávání vyvíjely, jaké byly sankce za nelegální zaměstnávání, kde nejčastěji byly prováděny kontroly nelegálního zaměstnávání a zda se daří nelegální zaměstnávání odhalovat a eliminovat. Na konci této kapitoly provedu porovnání jednotlivých let, co se týče počtu nelegálního zaměstnávání a sankcí za něj uložených.

Dále budu v praktické části bakalářské práce provádět dotazníkové šetření v Kraji Vysočina, kterým bych chtěla zjistit, kolik lidí má zkušenost s nelegálním zaměstnáváním, v jakém oboru byli nelegálně zaměstnaní, kolik by jich bylo ochotno pracovat nelegálně, proč by tak učinili, zda vědí, co s sebou nelegální zaměstnávání nese, jaké mají povědomí o tom co je to švarcsystém, aj. Z tohoto dotazníkového šetření se pokusím objasnit důvody vedoucí k nelegálnímu zaměstnávání, co je vlastně vedlo k tomu, aby se nechali nelegálně zaměstnat.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Nelegální zaměstnávání

1.1 Nelegální zaměstnávání

Podle §5 písm. e) zákona č. 524/2004 Sb., o zaměstnanosti, v platném znění se nelegálním zaměstnáváním rozumí:

*„1. výkon závislé práce fyzickou osobou mimo pracovněprávní vztah, nebo
2. pokud fyzická osoba-cizinec vykonává práci v rozporu s vydaným povolením k zaměstnání nebo bez tohoto povolení, je-li podle tohoto zákona vyžadováno, nebo v rozporu s povolením k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání ve zvláštních případech (dále jen "zelená karta"), vydaným podle zvláštního právního předpisu; to neplatí v případě převedení na jinou práci podle § 41 odst. 1 písm. c) zákoníku práce,
3. pokud fyzická osoba-cizinec vykonává práci pro právnickou nebo fyzickou osobu bez platného povolení k pobytu na území České republiky, je-li podle zvláštního právního předpisu vyžadováno³⁾.“¹*

Nelegální zaměstnávání neboli také „práce načerno“ poškozuje ekonomiku nejen v České republice, ale i v ostatních státech EU. Podle měření práce načerno vyplývá, že v celé EU takto pracuje 5% občanů, což je každý dvacátý občan. V České republice 7%, což řadí naši republiku k průměru v oblasti nelegálního zaměstnávání. Podle informací Ministerstva zahraničí je v České republice nelegálně zaměstnáváno 37% cizinců. Většina zaměstnavatelů má o cizince zájem z toho důvodu, že cizinci jsou ochotni pracovat za mnohem nižší mzdu než občané ČR. Díky tomu jsou cizinci z pohledu občana ČR považováni v 75% za levnou pracovní sílu.

Nedostatečná, chybějící kontrola, v oblasti nelegálního zaměstnávání a především snaha zaměstnavatelů ušetřit na odvodech do státního rozpočtu vede k tomu, že stát přichází ročně o miliardy korun.²

¹ Zákon č. 524/2004 Sb., o zaměstnanosti

² KAPOUN, Radek. *Aktuální průvodce problematikou nelegálního zaměstnávání pro podnikatele*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 102 s. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-755-3.

1.2 Závislá práce

Pojem závislá práce je velmi důležitý v souvislosti s nelegálním zaměstnáváním. I přesto, že závislá práce a nelegální práce jsou spolu velmi úzce spjaty, je každý tento pojem definován v jiném zákoně. Závislou práci definuje zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. Podle §2 tohoto zákona je za závislou práci považována práce vykonávaná ve vztahu nadřízenosti a podřízenosti, jménem zaměstnavatele, podle jeho pokynů. Vykonávaná za určitou mzdu či odměnu, v určité pracovní době na pracovišti zaměstnavatele na jeho zodpovědnost a náklady. Aby se opravdu jednalo o závislou práci, musí být všechny tyto znaky naplněny, pokud by jeden znak chyběl, nejednalo by se o závislou práci.

Závislá práce podle § 3 tohoto zákona je práce vykonávaná pouze v pracovněprávním vztahu. Základními pracovněprávními vztahy podle zákoníku práce jsou pracovní poměr, právní vztahy založené na dohodách o pracích, které jsou konané mimo pracovní poměr.³ Pokud vykonává fyzická osoba závislou práci, mimo pracovněprávní vztah jedná se o nelegální práci.

1.3 Zaměstnávání cizinců

Cizinci mohou být přijati do zaměstnání za splnění dvou podmínek. První podmínkou je platné povolení k zaměstnání a druhou podmínkou je platné povolení k pobytu v ČR (nebo na základě držení modré či zelené karty). Bohužel v ČR, ale i ostatních státech je nájímáno pro výkon zaměstnání mnoho cizinců bez těchto povolení nebo pouze s jedním povolením, což vede k nelegálnímu zaměstnávání cizinců. Mnohdy tito cizinci pracují v otřesných podmínkách, za velmi nízkou mzdu. Takovou práci by samozřejmě mohli vykonávat i občané příslušného státu, ale za takových podmínek je občan (např. ČR) málokdy ochoten pracovat a raději bude veden na úřadu práce. Je to důsledek toho, že se společnost snaží co nejvíce ušetřit, mnohdy však na úkor svých zaměstnanců.

1.3.1 Cizinci ze zemí EU

Občan EU není považován podle zákona o zaměstnanosti za cizince. Tito občané a jejich rodinní příslušníci mají stejné právní postavení jako občané ČR. Pro tyto občany

³ Zákon č 262/2006 Sb., zákoník práce

nejdou stanovena žádná omezení k výkonu práce v ČR. Povinnost má pouze zaměstnavatel, a to informační povinnost a evidenční povinnost.

Informační povinnost – nejpozději v den nástupu k výkonu povolání informovat příslušný úřad práce o uzavření pracovněprávního vztahu se zaměstnancem.

Evidenční povinnost – zaměstnavatel musí vést evidenci zaměstnanců (občanů EU)

1.3.2 Cizinci z třetích zemí

Tito cizinci mohou být přijati do zaměstnání, pouze pokud mají platné povolení k zaměstnání a platné povolení k pobytu na území ČR nebo prostřednictvím

Povolení k zaměstnání – cizinec o toto povolení musí zažádat písemně krajskou pobočku Úřadu práce ještě před svým příchodem na území ČR. Toto povolení není přenosné, takže při změně zaměstnání si musí cizinec vyřídit povolení nové.

Cizinec má nárok na získání povolení, pokud je vyhověno těmto podmínkám:

- jedná se o hlášené pracovní místo, které nelze z důvodu kvalifikace či nedostatku pracovních sil obsadit občanem ČR.
- zaměstnavatel předem projednal s krajskou pobočkou úřadu práce, že má v úmyslu zaměstnávat cizince.

Povolení k pobytu – o povolení k pobytu žádá cizinec současně s žádostí o povolení k zaměstnání. Toto povolení se vydává nejvýše na 2 roky, lze ho opakovaně prodloužit nejvýše o 2 roky.

Zaměstnanecká karta

Vydávaná cizincům na území České republiky k dlouhodobému pobytu za účelem pracovního výkonu v České republice. Zaměstnanec s touto kartou je oprávněn pobývat na území ČR a pracovat na pracovním místě, ve kterém byla zaměstnanecká karta vydána. Pro vydání této karty je nezbytná pracovní smlouva (nebo jiná pracovněprávní smlouva), ve které se obě strany zavazují v určité předem smluvené lhůtě uzavřít pracovní smlouvu (nebo jinou pracovněprávní smlouvu). Platnost zaměstnanecké karty je - na dobu zaměstnání stanovenou v pracovní smlouvě, nejdéle na 2 roky. Zaměstnaneckou kartu lze opakovaně prodloužit nejvýše o dva roky.

Modrá karta

Modrá karta je současně povolením k zaměstnání tak i povolením k pobytu. Vydává se cizincům hodlajícím pobývat přechodně na území ČR po dobu delší než 3 měsíce a budou-li zaměstnáni na pozici vyžadující vysokou kvalifikaci. Pro vykonávání vysoké kvalifikace se předpokládá řádné ukončení vysokoškolského vzdělání nebo vyššího odborného vzdělání, pokud studium trvalo alespoň 3 roky.

Před podáním žádosti o modrou kartu je nutné mít uzavřenou pracovní smlouvu, která je zároveň jedno u z příloh žádosti o modrou kartu.⁴

Modrá karta je vydána na dobu trvání pracovního poměru + 3 měsíce, maximálně na 2 roky, lze opakovaně prodloužit nejvýše o 2 roky⁵.

1.4 Boj proti nelegálnímu zaměstnávání

Jako velmi významným se jeví Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost, dále jen OP LZZ, který byl vytvořen v letech 2007 – 2013 Evropským sociálním fondem a mohou z něj čerpat členské země finanční prostředky na snižování nezaměstnanosti prostřednictvím aktivní politiky trhu práce, na profesní vzdělávání, na začlenění sociálně vyloučených skupin dlouhodobě nezaměstnaných obyvatel zpět do společnosti, protože velkou část nelegálně zaměstnávaných osob tvoří převážně dlouhodobě nezaměstnaní.⁶ V roce 2011 byl spuštěn projekt „Efektivní systém rozvoje zaměstnanosti, výkonu komplexních kontrol a potírání nelegálního zaměstnávání v ČR“, jehož cílem bylo připravení a realizace opatření, které vedou k omezení nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizích státních příslušníků. Jedním z cílů projektu bylo převedení a zefektivnění kontrol nelegálního zaměstnávání z Úřadu práce ČR na Státní úřad inspekce práce, dále jen SÚIP a oblastní inspektoráty práce, čímž by mělo dojít ke snížení administrativní zátěže zaměstnavatelů a efektivnějším kontrolám nelegálního zaměstnávání.

⁴ Integrovaný portál MPSV, [online]. [cit. 2015-12-01]. Dostupné z http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zamka/zam#povzm

⁵ Zaměstnávání cizinců, [online]. [cit. 2014-07-21]. Dostupné z http://www.psup.cz/centrum/upload/soubory/text_k_prednasce.pdf

⁶ Evropský sociální fond v ČR, OP LZZ, [online]. [cit. 2014-09-26], Dostupné z <http://www.esfcr.cz/07-13/oplzz>

Od roku 2012 zdvojnásobila Inspekce práce počty kontrolních pracovníků, vytváří se „kontrolní týmy“, které mají k dispozici 180 mobilních kanceláří k výkonu kontrolní činnosti. Tyto mobilní kanceláře jsou vybaveny moderní výpočetní technikou, tiskárnami, připojením do sítě Ministerstva práce a sociálních věcí a jiným vybavením, kterým jsou inspektoři schopni na místě ověřovat informace od pracovníků kontrolovaných firem, nelegálních zaměstnanců. Výhodou mobilních kanceláří je, že kontrola může probíhat v terénu⁷

Dalším cílem bylo vytvoření projektu DONEZ (docházka nezaměstnaných) v rámci systému Czech POINT. Tento projekt byl vytvořen pro kontrolu osob pobírajících dávky vyplácené úřadem práce. Tyto osoby měli povinnost dostavit se na určené místo v rámci sítě Czech POINT v určitém nahodilém čase několikrát týdně (2x-3x). Tento systém měl bránit nelegálnímu zaměstnávání tak, že intenzivně zasahoval do předpokládané pracovní doby, avšak uchazeči upozorňovali na to, že jim často termíny návštěv vygenerované systémem, kolidují s pohovory v nových zaměstnáních či s vyzvedáváním dětí ve školách, školkách. Potíže měli i občané z vesnic se špatným dopravním spojením. Systém DONEZ byl zahájen v listopadu 2011 a byl ukončen v září 2013.⁸ Tento systém fungoval necelé 2 roky, přesněji 23 měsíců.

Další významnou změnou v boji proti nelegálnímu zaměstnávání je novela zákona o zaměstnanosti, která se týká povinností zaměstnavatele. Zákon zaměstnavateli nařizuje mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávních vztahů a u cizinců ještě navíc doklady prokazující oprávněnost k pobytu.

⁷ Evropský sociální fond v ČR, *Efektivní systém rozvoje zaměstnanosti, výkonu komplexních kontrol a potírání nelegálního zaměstnávání v ČR*. [online]. [cit. 2014-09-26] Dostupné z <http://www.esfcr.cz/projekty/efektivni-system-rozvoje-zamestnanosti-vykonu-komplexnich>

⁸ Podnikatel.cz, *Hlášení na Czech Pointech končí*, [online]. [cit. 2014-09-26] Dostupné z <http://www.podnikatel.cz/clanky/hlaseni-czech-pointech-konci-na-nezamestnane-si-posviti-inspekce/>

2 Vývoj Švarcsystému

2.1 Švarcsystém

Švarcsystémem označujeme výkon závislé činnosti mimo pracovněprávní vztah na základě obchodně právní smlouvy. Zaměstnavatel uzavře s živnostníkem (OSVČ) smlouvu, nikoli pracovněprávní, ale obchodněprávní, i přes to, že jde o závislou činnost.

Znaky švarcsystému:

1. **Vztah nadřízenosti a podřízenosti** (mezi zaměstnavatelem a OSVČ) - OSVČ plní příkazy a nařízení zaměstnavatele. OSVČ a zaměstnavatel (firma) by měli mít stejné, rovnocenné postavení.
2. **Pracovní nástroje zaměstnavatele** – pokud OSVČ používá nástroje (počítač, kancelář, vybavení) zaměstnavatele a nemá uzavřenou smlouvu o pronájmu těchto věcí, jedná se o znak švarcsystému.
3. **Vystupování jménem zaměstnavatele** – pokud OSVČ nevystupuje sama za sebe, jak by měla, ale jménem svého zaměstnavatele (vizitky, apod.) jedná se o další znak švarcsystému.
4. **Odměny** – pokud dostává OSVČ od jednoho „zaměstnavatele“ pravidelné a stejné odměny, většinou jednou měsíčně, stejně jako zaměstnanec od zaměstnavatele.
5. **Práce pro „jen“ jednoho zaměstnavatele** – OSVČ má uzavřenou dlouhodobou smlouvu pro jednu firmu (podnikatele), ve které je uvedeno, že tuto práci smí vykonávat jen pro tuto firmu (podnikatele).
6. **Pracovní doba** – OSVČ pracuje pravidelně, má určenou pracovní dobu (evidovaná pracovní doba v docházkové knize), opět se jedná o znak švarcsystému.
7. **Odpovědnost za škodu** – pokud OSVČ neodpovídá za škodu nebo jen pouze do určitého limitu a za škodu odpovídá zaměstnavatel je to další znak švarcsystému.

8. **Příliš malá specializace** – čím méně je OSVČ specializovaná, tím více se jedná o švarcsystém.⁹

⁹ POHODA, Daně účetnictví mzdy, *Co je a co není švarcsystem*, [online]. [cit. 2014-06-05], dostupné z <http://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/mzdy-a-prace/co-je-a-neni-svarcsystem/>

2.2 Zakladatel švarcsystému v ČR

Miroslav Švarc

Rodák z Prahy vyučený tesařem, pracoval jako zaměstnanec u stavební firmy. Roku 1989 se rozhodl podnikat, založil stavební firmu Švarc, s.r.o. Díky tomu, že začal podnikat před rokem 1989, vybudoval rychleji úspěšnou firmu.

Začátkem 90. let 20. století vzniká švarcsystém. Miroslav Švarc ze své stavební firmy propustil všechny své zaměstnance, poté co si tito zaměstnanci opatřili živnostenské oprávnění, znovu je najal jako živnostníky na bázi dodavatelské smlouvy. Švarc takto ušetřil peníze za odvody sociálního a zdravotního pojištění, tudíž připravil stát o část veřejných příjmů. Tímto krokem se stal Miroslav Švarc inspirací pro mnoho podnikatelů, kteří po jeho vzoru začali takto podnikat. Stát přicházel o peníze a musel nastalou situaci řešit.¹⁰

Roku 1992 v období největších obrátů své firmy, stát Švarcsystém novelou zákona zakázal.

Velkou roli, která vedla ke krachu Miroslava Švarce, hrála koupě mrakodrapu v Praze. Německá leasingová společnost, které Švarc zaplatil akontaci 80 milionů korun, zkrachovala a Švarc se dostal do finančních potíží, dlužil státu přes 9 milionů korun za daně a odvody.

V roce 1994 byl Miroslav Švarc obviněn ze zpronevěry dávek sociálního zabezpečení a v roce 1999 za neodvedení daně, dávek sociálního a zdravotního pojištění a státní politiku zaměstnanosti. Soud ho odsoudil k 18 měsícům vězení, které po odpykání poloviny trestu opustil. Ještě v roce 2009 Miroslav Švarc stále podnikal.

Miroslav Švarc byl také velkým sponzorem benešovského fotbalového klubu, který se mu podařilo dostat až do první ligy, a to díky sponzoringu. Zde také veřejně promluvil o úplatkářství ve fotbalové soutěži.

¹⁰ PRCHALOVÁ, Alena. "Švarcsystém" - Vývoj a současnost. LOGOS POLYTECHNIKOS. 2012, III., 02/2012, s. 57-64. ISSN 1804-3682. Dostupný z WWW: <<https://www.vspj.cz/tvurcicinnost/casopisy-vspj/logos-polytechnikos>>

Dnes je Miroslavu Švarcovi 67 let, žije jako penzista v Říčanech u Prahy a stále působí ve stavebnictví¹¹

¹¹ Podnikatel, *Návrat švarcsystému, ukázky české vychytralosti, asi nehrozí*, [online]. [cit. 2014-06-02], dostupné z <http://www.podnikatel.cz/clanky/navrat-svarcsystemu-asi-nehrozi/>

2.3 Právní předpisy k zamezení švarcsystému

2.3.1 Zákon o zaměstnanosti č. 1/1991 Sb.

Stát musel přijmout právní předpisy, které by švarcsystém zakázaly, protože díky němu přicházel státní rozpočet o velkou část příjmů.

V roce 1991 byl Federálním shromážděním ČSFR novelizován zákon o zaměstnanosti, zákonem č. 578/1991 Sb., o státním rozpočtu federace na r. 1992 o změně daňových zákonů, tato novelizace tak švarcsystém od 1. 1. 1992 zakázala. Do zákona o zaměstnanosti č. 1/1991 byl novelizací doplněn a zpřesněn § 1 o odstavec 6 :

„Právo občana na zaměstnání se zabezpečuje především jeho pracovním uplatněním v zaměstnání umožňujícím mu výkon práce v pracovním vztahu. Právnická nebo fyzická osoba je povinna plnění běžných úkolů vyplývajících z předmětu její činnosti zajišťovat svými zaměstnanci, které k tomu účelu zaměstnává v pracovních vztazích podle zákoníku práce; to neplatí o plnění běžných úkolů, které fyzická osoba zajišťuje sama nebo s pomocí svého manžela nebo dětí nebo právnická osoba prostřednictvím svých společníků nebo členů anebo je-li plnění běžných úkolů právnickou nebo fyzickou osobou svěřeno jiné právnické nebo fyzické osobě, která je povinna toto plnění zajišťovat svými zaměstnanci, které k tomu účelu zaměstnává v pracovních vztazích podle zákoníku práce. Běžnými úkoly vyplývajících z předmětu činnosti se pro tyto účely rozumí zejména úkoly přímo související se zajištěním výroby nebo poskytováním služeb a obdobnou činností při podnikání podle zvláštních předpisů, které právnická nebo fyzická osoba provádí v zařízeních určených pro tyto činnosti nebo na místech obvyklých pro jejich výkon, pod vlastním jménem a na vlastní odpovědnost. Jinou právnickou nebo fyzickou osobou se pro tyto účely rozumí pouze osoba, jejíž předmět činnosti zahrnuje i činnosti, které ve smyslu věty druhé má svými zaměstnanci v pracovních vztazích zajišťovat.“¹²

Nejvíce byl švarcsystém rozšířený v letech 1990 – 2000, v té době kontrolu prováděly úřady práce, které se snažily ukládáním vysokých sankcí švarcsystém vytlačit. Nejvíce byl švarcsystém rozšířený ve stavebnictví, a pohostinství. Tento způsob podnikání využívaly nejen české firmy, ale také cizí firmy, které na území ČR zakládaly své

¹² Zákon č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti

organizace. Díky pečlivým kontrolám úřadů práce se podařilo výskyt švarcsystému snížit a některé cizí organizace musely být dokonce zrušeny.

2.3.2 Zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb.

Od 1. 10. 2004 byl tímto zákonem zrušen dosavadní zákon o zaměstnanosti č. 1/1991 Sb. Tímto novým zákonem č. 435/2004 Sb. bylo výrazně zpřísněno co je a co není švarcsystém. Přijetí tohoto zákona mělo negativní dopad na OSVČ. V §13 odst. 4 bylo jasně dáno, že švarcsystému se dopustí každá firma, která si najme na plnění běžných úkolů živnostníka, který nemá žádné zaměstnance. To by vedlo k postupnému ukončování živnostenského oprávnění u mnoha OSVČ. Základním smyslem bylo zabezpečit fyzickým osobám právo na zaměstnání v pracovněprávních vztazích.

Výjimky, které umožňovaly, aby plnění běžných úkolů:

- Zajišťovala fyzická osoba sama nebo pomocí manžela, dětí
- Zajišťovala právnická osoba skrze své společníky nebo členy
- Zajišťovala právnická nebo fyzická osoba zaměstnanci, které jim přidělily agentury práce
- Svěřila právnická nebo fyzická osoba jinému zaměstnavateli (pokud svěřené činnosti má zahrnutý v předmětu činnosti)

Kontrola a prokazování švarcsystému nebylo jednoduché. Kontroly prováděly úřady práce a vždy velmi záleželo na posouzení konkrétní situace.

Novela zákona o zaměstnanosti č. 202/2005 Sb, zrušila § 13 odstavec 4, kdy bylo umožněno vykonávat OSVČ outsorcované činnosti, které má v předmětu své činnosti.

Outsourcing – znamená, že si firma najme na výkon určité činnosti, která není její hlavní činností, externí firmu. Tato externí firma dodává vykonávanou činnost ve formě služby na základě smlouvy a nese za ní odpovědnost. Často se jedná o činnosti úklidové, údržbové nebo právnické. Firma se tak může soustředit na svoji hlavní činnost a vedlejší činnosti přenechá specializovaným firmám zaměřeným na příslušnou činnost.¹³

¹³ Outsourcing IT, *Outsourcing-definice*, [online]. [cit. 2014-10-04]. Dostupné z <http://www.briard.cz/2-outsourcing-it.html>

2.3.3 Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Přijetím tohoto zákona byl zrušen § 13 zákona o zaměstnanosti. To znamenalo, že švarcsystém není v současné době v žádném zákoně zakázán, je ovšem nutné vycházet z úpravy zákoníku práce, týkajícího se závislé práce, která je definována v § 2 odst. 4 a 5 a v § 3.

Hlavní znaky závislé práce:

- Osobní a nezastupitelný výkon druhově sjednaných prací ve sjednaném místě, který vykonává fyzická osoba pro jinou fyzickou nebo právnickou osobu na základě smluvního vztahu
- Vztah nadřízenosti a podřízenosti zaměstnance, výkon práce podle požadavků zaměstnávající fyzické nebo právnické osoby na její ekonomickou a právní odpovědnost
- Časově vymezená pracovní doba (vymezení počátku a ukončení práce, vymezená doba odpočinku)
- Výkon práce za odměnu (mzda, plat), která vyjadřuje cenu pracovní síly.

Závislá práce může být vykonávána pouze v pracovněprávním vztahu. Pracovně právním vztahem rozumíme pracovní poměr, dohody o pracích vykonávaných mimo pracovní poměr.

Všechny znaky závislé práce, které jsou uvedeny v zákoníku práce, můžeme definovat jako určitou závislost zaměstnance na zaměstnavateli (osobní či hospodářská závislost).

Novela zákoníku práce č. 365/2011 Sb. ruší v § 2 odstavce 4 a 5. Od 1. 1. 2012 je závislá práce upravena v § 2 odst. 1 a 2 a v § 3 zákoníku práce.

Mění se definice závislé práce. Pokud má vykonávaná práce fyzickou osobou pro jinou fyzickou osobu znaky závislé činnosti musí být tato práce vykonávaná v pracovněprávním vztahu. Pokud vykonávaná práce nemá znaky závislé práce, nemusí se tato činnost provozovat vlastními zaměstnanci, ale lze ji zajistit jinak, jiným vztahem než je pracovněprávní vztah (podle občanského).

V současné době neprovádějí kontrolu úřady práce, ale příslušné inspektoráty práce podléhající státnímu úřadu inspekce práce, které mohou za porušení zákoníku práce uložit vysoké pokuty. Pokuty hrozí, jak tomu kdo nelegálně zaměstnává, tak samotnému

pracovníkovi. Příslušné úřady doměří zpětně daně a odvody pojistného a k tomu všemu i penále. Podnikatel za vysoké pokuty může být také trestně stíhán.

2.4 Výhody a nevýhody švarcsystému

2.4.1 Výhody a nevýhody pro zaměstnavatele

Výhody

- Zaměstnavatel nemusí odvádět za zaměstnance sociální a zdravotní pojištění (živnostník si ho musí platit sám) a daň ze mzdy.
- Zaměstnavatel nemusí zaměstnanci proplácet dovolenou a jiné náhrady ze mzdy.
- K ukončení spolupráce dochází snadněji než v pracovněprávním vztahu, není vypláceno odstupné podle zákoníku práce.

Nevýhody

- Obava ze sankcí či ukončení činnosti.

2.4.2 Výhody a nevýhody pro zaměstnance

Výhody:

- Zaměstnanec, který pracuje na IČ má větší míru svobody.
- K ukončení spolupráce dochází snadněji než v pracovněprávním vztahu, není nutné dodržet výpovědní lhůtu, lze spolupráci ukončit ze dne na den.
- Mnohdy má takto zaměstnaný zaměstnanec (živnostník) vyšší mzdu, než kdyby byl zaměstnán v pracovněprávním poměru.
- Na živnostníka se nevztahuje zákoník práce.

Nevýhody

- Živnostník si musí zdravotní a sociální pojištění platit sám.
- Živnostník nemá nárok na jakékoliv náhrady ze mzdy, dovolenou, OČR.
- Pokud dojde k pracovnímu úrazu, nemá zaměstnanec nárok na žádné odškodné.
- Živnostník nemá nárok na žádné zaměstnanecké výhody.

Z pohledu zaměstnavatele mezi hlavní nevýhody švarcsystému a veškerého nelegálního zaměstnávání patří obava z kontrol, díky kterým může být odhalena nelegální činnost a uložení sankce, které v těchto případech jsou velice vysoké.

V některých případech není vstup do švarcsystému zcela dobrovolný. Zaměstnavatel dá zaměstnanci na výběr, buď práce na živnost pro firmu, nebo odejít z firmy. V dnešní době, kdy se práce hledá jen těžko, si zaměstnanec raději zvolí vstup do švarcsystému.

¹⁴

¹⁴ PRCHALOVÁ, Alena. "Švarcsystém" - Vývoj a současnost. LOGOS POLYTECHNIKOS. 2012, III., 02/2012, s. 57-64. ISSN 1804-3682. Dostupný z WWW: <<https://www.vspj.cz/tvurcicinnost/casopisy-vspj/logos-polytechnikos>

3 Kontroly nelegálního zaměstnávání

Zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, v platném znění, upravuje zřízení a postavení orgánů inspekce práce v rámci kontrolování zaměstnanosti, dodržování a ochrany pracovněprávních vztahů a pracovních podmínek. Inspektoři oblastních inspektorátů práce provádí kontroly vyplývající z tohoto zákona. SÚIP a jeho oblastní inspektoráty práce provádí kontrolní činnost na úseku zaměstnanosti, v případě práce cizinců tuto kontrolu provádí spolu s celními úřady.

Zatímco hmotnou podporu, vytváření nových míst, kontrolu výše průměrného měsíčního výdělku pro stanovení výše podpory v nezaměstnanosti kontroluje generální ředitelství Úřadu práce ČR a krajské pobočky Úřadu práce ČR.

Převážná část kontrolní činnosti je však na SÚIP a jeho oblastních inspektorátech, kteří kontrolují dodržování pracovněprávních předpisů u zaměstnavatelů, PO a FO, kteří vykonávají činnost podle zákona o zaměstnanosti, a u FO, kterým jsou poskytovány služby podle zákona o zaměstnanosti.¹⁵

3.1 SÚIP

SÚIP se sídlem v Opavě je orgánem státní správy řízený Ministerstvem práce a sociálních věcí. Pravomoc SÚIP je přenášena na 8 oblastních inspektorátů a jejich pobočky. V čele státního úřadu inspekce práce stojí generální inspektor Mgr. Ing. Rudolf Hahn.

SÚIP poskytuje také osvětovou, poradenskou činnost. Tato činnost je bezplatná na jednotlivých inspektorátech práce buď telefonicky, elektronicky či osobně. Poradenství je poskytováno v otázkách pracovního práva, bezpečnosti práce nebo zákona o zaměstnanosti. Cílem této činnosti je rozšířit povědomí osob o nelegální práci a důsledcích nelegální práce.¹⁶

¹⁵ KAPOUN, Radek. *Aktuální průvodce problematikou nelegálního zaměstnávání pro podnikatele*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 102 s. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-755-3.

¹⁶ Tisková zpráva SÚIP, *Plánované kontroly v oblasti pracovněprávních vztahů a zákona o zaměstnanosti v roce 2014*, [online]. [cit. 2014-10-03], Dostupné z http://www.suip.cz/_files/suip-e0371038ed7696e183255c876ba10381/tiskova_zprava_02_14.pdf

Při provádění kontrol nelegální práce je nutné, aby měl zaměstnavatel v místě pracoviště kopie dokladů prokazující legálnost vykonávané práce (pracovní smlouvy, dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr, aj.), v případě zaměstnávání cizinců je nutné předložit kopie prokazující oprávněnost pobytu cizince na území České republiky, příp. povolení k zaměstnání.

SÚIP a jeho oblastní inspektoráty **jsou** oprávněny:

- Kontrolovat dodržování předpisů, které vyplývají z pracovněprávních vztahů
- Vyžadovat odstranění nedostatků, zjištěných při kontrole
- Ukládat pokuty

SÚIP a jeho oblastní inspektoráty **nej**sou oprávněny:

- Uspokojovat individuální nároky zaměstnance na zaměstnavatele (vymáhání mzdy, potvrzení o zaměstnání, neplatnost skončení pracovního poměru)
- Podávat stanoviska a výklady k pracovněprávním předpisům¹⁷

3.1.1 Kontrola SÚIP

Kontrolu provádí a zahajuje zaměstnanec SÚIP a zaměstnanec celního úřadu předložením služebního průkazu.

Při zahájení kontroly mohou tyto oprávnění pracovníci:

- Vstupovat na kontrolované pracoviště.
- Požadovat od kontrolovaných osob a jejich zaměstnanců předložení potřebných dokladů ke kontrole.
- Požadovat účast kontrolovaných osob při projednávání výsledků kontroly.
- Vyžadovat od kontrolovaných osob určitou spolupráci potřebnou k plynulému provedení kontroly.

Za spolupráci kontrolovaných osob se považuje například zajištění odpovědného zástupce, dostavit se na výzvu, umožnit pořízení kopií nebo vydat originály dokumentů potřebných ke kontrole, atd. Pokud tato součinnost není zajištěna, je možno ji vymáhat

¹⁷ Státní úřad inspekce práce, [online]. [cit. 2014-10-03], Dostupné z <http://www.suip.cz/onas/zakladni-udaje/>

na základě uložení pořádkové pokuty (do výše 50 000 Kč), tuto pokutu lze uložit i opakovaně, ale úhrn těchto pokut nesmí přesáhnout 200 000 Kč.

U cizinců kontrolují inspektoři, zda je práce prováděna na základě pracovněprávního vztahu nebo jiné smlouvy a zda je vykonávána na základě vydaného povolení k zaměstnání, zaměstnanecké nebo modré karty.

U běžné kontroly se předem oznamuje termín kontroly a kontrolovaná osoba je vyzvána k součinnosti, aby předem připravila doklady podléhající kontrole.

Pokud je kontrola prováděna v oblasti nelegálního zaměstnávání měla by být náhlá, rychlá a neočekávaná, aby se podařilo zjistit porušení zákona tam, kde k němu dochází a nemohlo dojít k nelegálnímu jednání. Kontrola nelegálního zaměstnávání potřebuje ke svému výkonu dostatečnou organizaci, koordinaci a spolupráci několika kontrolních i ozbrojených orgánů státní moci. Takto prováděná kontrola je vykonávána většinou skupinou nejméně dvou inspektorů v některých případech při spolupráci ozbrojených složek státu (Celní správa, Cizinecká policie, aj.)¹⁸

Dlouhodobou prioritou ministerstva práce a sociálních věcí je potírání nelegální práce. Hlavním cílem kontrol orgánů inspekce práce je co nejvíce snížit nelegální zaměstnávání na trhu práce, snížit úniky na daních, na platbách sociálního a zdravotního pojištění, ke kterým nelegální zaměstnávání vede. V předešlých letech se již výrazně snížil počet nelegálně zaměstnaných pracovníků díky intenzivním kontrolám orgánů inspekce práce. Kontrol inspektorátu práce bude v dalších letech méně, a to z důvodu malého počtu inspektorů provádějících kontroly. Tyto kontroly budou více a cíleněji zaměřovány na oblasti, kde je předpoklad nelegálního zaměstnávání. To znamená, že například v roce 2014 měly orgány inspekce práce provést 15 000 kontrol v oblasti nelegálního zaměstnávání a každý oblastní inspektorát jednu mimořádnou regionální kontrolu v každém čtvrtletí tohoto roku. Na rozdíl od let 2012 – 2013 kdy bylo v této oblasti provedeno více než 35 000 kontrol.

Podle tiskové zprávy SÚIP je sice potírání švarcsystému velmi populární, ale z již provedených kontrol se jedná jen o okrajovou záležitost. V loňském roce se kontrolní orgány opět zaměřily na kontroly švarcsystému v rámci kontrol nelegálního zaměstnávání, tyto kontroly však nebyly jejich prioritou. Hlavními úkoly kontrolorů

¹⁸ KAPOUN, Radek. *Aktuální průvodce problematikou nelegálního zaměstnávání pro podnikatele*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 102 s. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-755-3.

byly kontroly nelegálního zaměstnávání, tam kde zcela chybí smluvní vztah či zaměstnávání cizinců bez povolení. Jedním z hlavních úkolů byla v loňském roce také kontrola prováděná na základě podnětů od občanů, kteří se domnívají, že zaměstnavatel porušuje pracovněprávní předpisy.¹⁹

3.1.2 Sankce za nelegální zaměstnávání

Zaměstnavateli, který umožňuje výkon nelegální práce, hrozí pokuta až do 10 000 000 Kč. Od 1. 1. 2015 nabyla platnost změna v zákoně o zaměstnanosti, která za výkon nelegálního zaměstnávání umožňovala příslušným orgánům ukládat pokuty ve výši od 250 000 Kč do 10 000 000 Kč. Jelikož tak vysoká částka (**od 250 000 Kč**) by pro mnoho podnikatelů mohla být zcela likvidační, usnesl se Ústavní soud na tom, že zákon o zaměstnanosti upraví a dne 20. 10. 2014 zrušil tato slova v zákoně o zaměstnanosti „*nejméně však ve výši 250 000 Kč*“. V zákoně o zaměstnanosti tak zůstala jen maximální výše pokuty za umožnění výkonu nelegálního zaměstnávání, a to maximálně do výše 10 000 000 Kč.

Pokuta hrozí i osobě, která nelegální práci vykonává (zaměstnanci), a to do 100 000 Kč.²⁰

3.1.3 Kontrolní činnost předpokládaná pro rok 2015

Kontrola a potírání nelegální práce je jednou z hlavních priorit Evropské unie. Od roku 2012 je v České republice pod záštitou EU prováděn operační program „Efektivní systém rozvoje zaměstnanosti, výkonu komplexních kontrol a potírání nelegálního zaměstnávání v ČR“. Výsledky těchto kontrol ukazují, že se snižuje výkon nelegálního zaměstnávání díky kontrolám SÚIP. Nejen, že díky práci inspektorů, kontrolorů a metodiků nelegální zaměstnávání klesá, ale svůj podíl na tom má i poradenská a osvětová činnost, která vede ke zlepšení právního vědomí a informovanosti zaměstnavatelů.

V letošním roce mělo dojít ke změnám v kontrolní činnosti, kontroly budou prováděny cíleně tak, aby byly maximálně účelné a efektivní. Před každou kontrolou bude

¹⁹ Tisková zpráva SÚIP, *Plánované kontroly v oblasti pracovněprávních vztahů a zákona o zaměstnanosti v roce 2014*, [online]. [cit. 2014-10-03], Dostupné z http://www.suip.cz/_files/suip-e0371038ed7696e183255c876ba10381/tiskova_zprava_02_14.pdf

²⁰ Zákon č.435/2004 Sb., o zaměstnanosti § 139

prováděn monitoring pracovišť. Kontroly budou soustředěny na velká pracoviště, která mají více zaměstnavatelů a do kontrol se zapojí více inspektorů, kteří se budou střídat mezi okresy tak aby bylo co nejvíce sníženo korupční riziko a také to, že kontroloři působící v jednom okrese jsou mezi podnikateli již známí.

Stejně jako v roce 2014 budou prováděny mimořádné kontrolní akce, které budou zaměřené především na subjekty, kde se předpokládá výkon nelegálního zaměstnávání.²¹

²¹Státní úřad inspekce práce, *Roční program Kontrolních akcí státního úřadu práce na rok 2015*, [online]. [cit. 2015-08-27], Dostupné z http://www.suip.cz/_files/suip-06901f8e237086bce58f0854f0cea9b6/rocni_program_kontrolnich_akci_suip_na_rok_2015.pdf

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Kontroly SÚIP za období 5-ti let

4.1 Kontroly prováděné v roce 2010

Ministerstvo práce a sociálních věcí v tomto roce chtělo posílit a zefektivnit kontrolní činnost na úseku nelegálního zaměstnávání a porušování pracovněprávních předpisů. Proto kontrolní činnosti byly prováděny v součinnosti s orgány ÚP, ČSSZ, celní správou a oblastními inspektoráty práce. V tomto roce byl hlavním koordinátorem prováděných kontrol Úřad práce ČR (dále jen úřad práce). Úřady práce provedly v roce 2010 samostatně nebo ve spolupráci s ostatními orgány 13 865 kontrol.

Oblastní inspektoráty SÚIP provedly v součinnosti s ostatními orgány 182 kontrol u zaměstnavatelů. V oblasti porušování pracovněprávních předpisů bylo zjištěno 114 porušení těchto předpisů, to je z celkového počtu kontrol v této oblasti 63%. V případech, kde došlo k porušení pracovněprávních předpisů, bylo zaměstnavatelům umožněno, podle zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, odstranit nedostatky zjištěné při kontrole v určité lhůtě.

Celkem bylo od oblastních inspektorátů práce uloženo 32 pokut za porušení pracovněprávních předpisů v celkové výši 1.990.000 Kč.

Nejvíce chybovali zaměstnavatelé při neplnění informační povinnosti do jednoho roku od vzniku pracovní smlouvy, jak udává zákon 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, a dále v porušování pravidel souvisejících s potvrzením o zaměstnání. Na závěr bylo doporučeno MPSV pokračovat v koordinovaných kontrolách i v dalších letech a tyto kontroly byly zařazeny do plánu pro rok 2011.²²

4.2 Kontroly prováděné v roce 2011

Rozhodnutím ministra práce a sociálních věcí pokračovaly i v roce 2011 kontroly v součinnosti se SÚIP, Úřadem práce ČR, ČSSZ, orgány Policie ČR a Celní správou.

²² Státní úřad inspekce práce, *Roční zpráva za rok 2010*, [online]. [cit. 2015-09-19]. Dostupné z http://www.suip.cz/_files/suip-33ab1b4ed6d0886bdccc4a280aa44cc7/rsz_o_vysledcich_ka_2010.pdf

Hlavním koordinátorem kontrol byl do května 2011 Úřad práce ČR a od května 2011 převzal tuto roli SÚIP. V roce 2011 byly kontroly zaměřené na vybrané oblasti podnikání. Oblasti podnikání byly vybrány převážně z těch, u kterých byla pravděpodobnost výskytu nelegálního zaměstnávání vyšší.

Mimořádná kontrolní akce

Na kontrolu zaměstnavatelů podnikajících v pohostinství a ubytovacích službách byla v měsících červen a červenec 2011 provedena velká mimořádná kontrolní akce. Tato mimořádná akce měla za cíl odhalit výkon nelegální práce občanů ČR a cizinců v tomto odvětví a sjednat nápravu. Kontrola probíhala pod vedením SÚIP od 1. 6. 2011 do 31. 7. 2011. V červnu probíhaly kontroly převážně v restauračních zařízeních ve velkých městech a v červenci v ubytovacích zařízeních v rekreačních oblastech po celé ČR. SÚIP při této mimořádné kontrolní akci provedl 5 197 kontrol, ve kterých bylo zjištěno 4 641 porušení zákonných předpisů v oblasti pracovněprávních předpisů. U některých subjektů došlo k nápravě ještě při kontrolní akci a zbývajícím subjektům byla inspektory dána opatření k odstranění nedostatků ve stanovené lhůtě. Celkem bylo vydáno 4 017 opatření k odstranění nedostatků. Při této kontrolní akci bylo uloženo 841 pokut v celkové výši 13 440 500 Kč.

U zaměstnavatelů, u kterých bylo zjištěno, že zaměstnávají občany ČR nebo cizince nelegálně, nebo zaměstnávají osoby, které jsou evidovány na úřadu práce, uskutečnily oblastní inspektoráty práce komplexní kontroly v dodržování všech předpisů z oblasti BOZP.

Dalších 5 mimořádných kontrolních akcí bylo provedeno v měsících září až listopad 2011 v různých odvětvích.

Kontroly v měsících září až listopad 2011

- Následné kontroly v restauračních a ubytovacích zařízeních, navazujících na mimořádnou kontrolní akci provedenou v měsících červen a červenec 2011.
- Kontroly v prodejnách maloobchodu.
- Kontroly subjektů zaměřujících se na balicí a kompletovací činnosti.
- Kontroly v agenturním zaměstnávání.
- Kontroly na stavbách.

Následné kontroly v restauračních a ubytovacích zařízeních

Tato kontrola byla zaměřena převážně na to, zda zaměstnavatelé, kontrolovaní v mimořádné kontrolní akci (červen – červenec 2011), u kterých byla zjištěna porušení a nedostatky v pracovněprávních předpisech, tyto nedostatky odstranily a nedocházelo zde k opakovanému porušování pracovněprávních předpisů.

Bylo provedeno 587 kontrol, při kterých se zjistilo 132 případů porušení právních předpisů. Oblastní inspektoráty práce uložily 19 pokut ve výši 527 000 Kč a úřady práce uložily 4 pokuty ve výši 55 000 Kč.

Kontroly a následné kontroly v maloobchodech

Z kontrolní a poradenské činnosti bylo zjištěno, že oblast maloobchodu je oblastí, ve které dochází k častým nedostatkům. Největším přínosem kontrol v této oblasti je prevence při dodržování pracovněprávních předpisů. V této oblasti bylo odhaleno, že dochází k poklesu zjištěných porušení. Oproti restaurační oblasti zde tolik nedochází k nelegálnímu zaměstnávání.

Bylo provedeno 1 602 kontrol, při kterých bylo zjištěno 1 047 případů porušení právních předpisů. Za tato porušení bylo uloženo 73 pokut v celkové výši 1 160 000 Kč. Úřady práce uložily 22 pokut v celkové výši 292 000 Kč.

Kontroly a následné kontroly u subjektů zaměřujících se na balicí a kompletovací činnosti

Z kontrol v předešlých letech bylo zjištěno, že v této oblasti dochází k častému výskytu nelegálního zaměstnávání. Z tohoto důvodu bylo stanoveno realizovat kontroly v této oblasti. Ve spolupráci s úřady práce byly kontrolovány subjekty, kde je předpokládán výskyt cizinců, z tohoto důvodu byly do kontrolních akcí přizvány příslušníci cizinecké policie a celní správy.

Bylo provedeno 1 613 kontrol, ve kterých bylo zjištěno 1 753 případů porušení právních předpisů. Oblastní inspektoráty práce uložily za tato porušení 47 pokut v celkové výši 1 160 000 Kč. Úřady práce uložily 17 pokut v celkové výši 39 364 Kč.

Kontroly v oblasti agenturního zaměstnávání

Kontroly agenturního zaměstnávání jsou zařazeny do kontrolní činnosti SÚIP již několik let, nebyly však prováděny koordinovaně, proto od 2. pololetí 2011 byly

prováděny koordinovaně včetně kontrol jejich uživatelů. Kontroly byly zaměřeny na doklady o pracovněprávních vztazích, evidenci pracovní doby, odměňování, dodržování BOZP.

Bylo provedeno 614 kontrol, ve kterých bylo zjištěno 349 případů porušení právních předpisů. Oblastní inspektoráty uložily 23 pokut v celkové výši 830 000 Kč a úřadem práce bylo uloženo 6 pokut v celkové výši 225 000 Kč.

Kontroly na stavbách

V této oblasti dochází nejvíce k výkonu nelegálního zaměstnávání jak občanů ČR, tak cizinců. Dochází zde také k největšímu počtu vážných pracovních úrazů a smrtelných pracovních úrazů. Kontroly byly zaměřeny převážně na kontrolu pracovněprávních předpisů a BOZP. Kontroly v této oblasti byly převážně neohlášené.

Provedeno bylo 517 kontrol nelegálního zaměstnávání, při kterých bylo zjištěno 1 017 porušení právních předpisů. Od SÚIP bylo uloženo 92 pokut v celkové výši 1 860 000 Kč. Od úřadů práce 14 pokut v celkové výši 206 500 Kč.

Mimořádné kontroly

V roce 2011 bylo provedeno celkem 10 130 koordinovaných kontrol při mimořádných kontrolních akcích stanovených pro určitá odvětví.

Orgány inspekce práce uložily při těchto kontrolách 1 095 pokut v celkové výši 18 977 500 Kč, počet pokut není ještě konečný, neboť neskončila všechna správní řízení o uložení sankcí.

Bylo zjištěno 1 638 případů nelegálního zaměstnávání, z toho 1 255 občanů ČR a EU, 383 občanů z ostatních zemí. 700 občanů bylo vyřazeno z evidence úřadu práce.

Největším problémem při kontrolách bylo, že zaměstnavatelé neměli doklady na provozovně, ale měli je uložené v sídle firmy, které se nachází na jiném místě než kontrolované pracoviště. Tyto doklady byly dokládány až postupem času a vzbuzovaly pochybnosti o tom, že nebyly vyhotoveny dodatečně po provedení kontroly. To vše znamenalo velké časové ztráty při ukončování kontrolních akcí. Díky tomuto problému, vznikla novela zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, která v od 1. 1. 2012 ukládá povinnost zaměstnavatelům mít v místě pracoviště kopie dokladů, prokazující existenci pracovněprávních vztahů. Tato povinnost je stanovena v § 136, zákona o zaměstnanosti. Nejčastějším porušením právních předpisů, zjištěným při kontrolách, bylo porušování zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce a nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální

mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí.

Velkým přínosem těchto kontrol bylo zlepšení právního vědomí zaměstnavatelů i zaměstnanců a preventivní činnost. Mnoho subjektů se dopouštělo chyb právě kvůli neznalosti právních předpisů v pracovněprávních vztazích. Velkým úspěchem, hlavně pro zaměstnance, byla legalizace dosud nelegálně obsazeného místa, to znamená, že zaměstnavatelé vytvořili pro zaměstnance legální pracovní smlouvu nebo některou z dohod.

V oblasti nelegálního zaměstnávání mimořádné kontroly přinesly cenné zkušenosti do dalších období. Novelou zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti byly koordinované kontroly společné s Úřadem práce ČR zrušeny a tyto kontroly spadají již pouze pod kontrolní působnost orgánů inspekce práce.²³

4.3 Kontroly prováděné v roce 2012

Od ledna 2012 přešla veškerá kontrolní činnost nelegálního zaměstnávání a pracovněprávních předpisů plně na orgány inspekce práce. Projektem OP LZZ „Efektivní systém rozvoje zaměstnanosti, výkonu komplexních kontrol a potírání nelegálního zaměstnávání v ČR“ byly veškeré realizace kontrolní činnosti převedeny plně do kompetence SÚIP.

Mimořádné kontroly nelegální práce a pracovněprávních předpisů

Při mimořádných kontrolních akcích navazoval SÚIP na zkušenosti získané v roce 2011. Kontroly byly zaměřeny opět na oblasti, kde byl předpoklad výkonu nelegální práce, převážně na oblasti sezonního zaměstnávání, kde zpravidla nejvíce dochází k nelegální činnosti. Kontroly byly prováděny ve spolupráci s dalšími odbory inspekce práce, BOZP, s celními úřady, Policií ČR, Úřadem práce ČR, ČSSZ a dalšími orgány. Provedení kontrol bylo v krátkém časovém úseku a bylo při nich poskytováno poradenství, to vše mělo napomoci snížit daňové úniky, zvýšit počet pracovních míst na trhu, omezit „vykořisťování“ zahraničních pracovníků a šířit prevenci a poradenství na trhu práce.

²³ Státní úřad inspekce práce, Roční zpráva za rok 2011, [online]. [cit. 2015-09-19]. Dostupné z http://www.suip.cz/_files/suip-dfff11ea7eb1ff79dd8692b2218eabf2/rocni_souhrnna-_zprava_o_vysledcich_kontrolnich_akci_2011_16_10_2012.pdf

V roce 2012 bylo stanoveno 6 mimořádných kontrolních akcí. V prvním čtvrtletí 2012 byly provedeny tyto mimořádné kontroly:

- **U provozovatelů lyžařských areálů v ČR v období jarních prázdnin**
- **Stánkový prodej, převážně rychlého občerstvení, v Praze**
- **Čerpacích stanic ve Středočeském kraji**

Celkem byly provedeny kontroly v 5-ti lyžařských střediscích v ČR, kromě Prahy a Středočeského kraje, protože zde nejsou provozovány větší lyžařské areály. Dále bylo zadáno 80 kontrol stánkového prodeje v Praze a 40 kontrol čerpacích stanic.

Ve skutečnosti bylo provedeno 520 kontrol provozovatelů lyžařských areálů, 357 kontrol stánkového prodeje v Praze a 68 kontrol čerpacích stanic ve Středočeském kraji. Zjištěno bylo 85 nelegálně zaměstnaných osob z toho 79 občanů ČR, 1 občan z země EU a 5 cizinců ze země mimo EU.

Uloženo bylo celkem 27 pokut za nelegální zaměstnávání v celkové výši 3 349 000 Kč. Další 22 pokut za nelegální zaměstnávání je v řízení nebo ještě nebylo uloženo. Vydáno bylo 156 opatření.

Mimořádná kontrolní akce v prodejnách Penny Market, s r.o.

Důvodem k této kontrole bylo několik podnětů a dotazů na závažné porušování pracovněprávních předpisů v těchto prodejnách, proto kontroly zde provedené nebyly předem hlášené a byly prováděny v jeden stanovený den a stanovenou hodinu, právě proto, aby se jednotlivé prodejny Penny Market s r.o. nemohly informovat o těchto kontrolních akcích.

Celkem bylo provedeno 48 kontrol ve všech krajích, při kterých bylo zjištěno nelegální zaměstnávání 2 občanů ze země EU a 1 cizince ze země mimo EU. Při 18 kontrolách bylo zjištěno porušování pracovněprávních vztahů a při 17 kontrolách závady v BOZP. Z této skutečnosti bylo uloženo 5 pokut v celkové výši 1 330 000 Kč za nedostatky v pracovněprávních vztazích a BOZP, pokuty za nelegální zaměstnávání jsou dosud v řízení.

Vydáno bylo 97 opatření.

Mimořádná kontrolní akce u zaměstnavatelů poskytujících služby motoristům

Kontroly byly prováděny v pneuservisech a autoservisech v jarních měsících 2012 převážně proto, že je větší poptávka po těchto službách.

Celkem bylo provedeno 1 423 kontrol, při kterých bylo zjištěno nelegální zaměstnávání 43 občanů ČR, 1 cizince z EU.

Uloženo bylo 16 pokut v celkové výši 2 418 000 Kč, 19 pokut za nelegální zaměstnávání zůstalo v řízení.

Vydáno bylo 1 112 opatření k odstranění nedostatků.

Mimořádná kontrolní akce prováděná u zaměstnavatelů provozujících koupaliště a aquaparky

V tomto odvětví je nejčastější výskyt nelegálního zaměstnávání, převážně v letních měsících je to jedno z nejvyhledávanějších odvětví pro studentské brigády.

Celkem bylo v letních měsících provedeno 2 203 kontrol, při kterých bylo zjištěno nelegální zaměstnávání 166 občanů ČR, 2 občanů z EU a 13 cizinců mimo EU.

Uloženo bylo 13 pokut v celkové výši 3 408 000 Kč za nelegální zaměstnávání. Dalších 155 pokut za nelegální zaměstnávání zůstala v řízení.

Mimořádná kontrolní akce u dálkové kamionové a autobusové dopravy

Hlavním spolupracovníkem při této kontrole bylo Generální ředitelství cel, které do akce vyslalo několik zaměstnanců celní správy z celé ČR a několik pojízdných mobilních jednotek.

Před spuštěním této mimořádné celorepublikové kontrolní akce byla provedena testovací akce v Jihlavě, které se účastnili inspektoři z Oblastního inspektorátu pro Jihočeský kraj a Kraj Vysočina. Ukázalo se, že takové kontroly jsou velmi efektivní a spolupráce orgánů Celní správy je přínosná, domluvily se další takové koordinované akce. Efektivnost, spolupráce těchto dvou orgánů, byla spatřována převážně v tom, že SÚIP má v kompetenci kontrolu výkon nelegálního zaměstnávání, ale nemá možnost zastavovat vozidla na silnici, což v případě kontrol kamionové a autobusové dopravy je nutností, proto je zde spolupráce s Celní správou na místě.

Celkem bylo provedeno 192 kontrol, při 18 kontrolách byly zjištěny nedostatky pracovněprávních vztahů, při 14 kontrolách nedostatky BOZP.

Za tato porušení byly uloženy 2 pokuty v celkové výši 90 000 Kč.

Vydáno bylo 12 opatření k odstranění nedostatků.

Při této kontrolní akci nebylo zjištěno žádné nelegální zaměstnávání.

Mimořádná kontrolní akce u zaměstnavatele Mountfield, a.s.

K této kontrolní akci vedly opět podněty ze stran zaměstnanců, jak tomu bylo u mimořádných kontrol v prodejnách Penny Market, s r.o.

Celkem bylo uloženo 53 pokut v celkové výši 55 000 Kč.

Uloženo bylo 51 opatření k odstranění nedostatků.

Při této kontrolní akci nebylo zjištěno nelegální zaměstnávání.

Mimořádná kontrolní akce ve stavebnictví, zaměřená na stavby ve veřejném zájmu (silnice, kanalizace)

Mezi odvětví s nejvyšším výskytem nelegálního zaměstnávání patří právě stavebnictví a zároveň je toto odvětví nejvíce rizikové, co se smrtelných úrazů týče. Tato mimořádná kontrola ve stavebnictví byla záměrně zařazena až na poslední čtvrtletí roku 2012, protože se předpokládalo, že zhotovitelé budou chtít stavby dokončit do konce roku.

Celkem bylo provedeno 407 kontrol, při kterých bylo zjištěno nelegální zaměstnávání 20 občanů ČR, 8 občanů EU a 9 cizinců mimo EU.

Bylo uloženo 30 pokut za výkon nelegálního zaměstnávání, které jsou navrženy k uložení.

Vydáno bylo 66 opatření k odstranění nedostatků.

Mimořádná koordinovaná kontrolní akce zaměřená na vánoční trhy

V tomto odvětví byla kontrolní akce provedena právě proto, že vánoční trhy jsou dokonalým odvětvím, ve kterém by mohlo dojít k nelegálnímu zaměstnávání. Jedná se o sezónní, krátkodobý stánkový prodej, pro studenty či uchazeče o zaměstnání ideální možnost přivýdělku.

V prosinci 2012 bylo provedeno 552 kontrol, při kterých bylo zjištěno nelegální zaměstnávání 11 občanů ČR.

Celkem bylo uloženo 13 pokut. 7 pokut za nelegální zaměstnávání a 6 pokut za nedostatky v pracovněprávních vztazích v celkové výši 1 360 000 Kč.

Závěr mimořádných kontrolních akcí 2012

Mimořádné kontroly byly záměrně zaměřené na odvětví, kde je nejvyšší pravděpodobnost výskytu nelegálního zaměstnávání. Tyto mimořádné kontroly byly prováděny vedle hlavního kontrolního úkolu „Kontrola nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců“. Realizace mimořádných kontrol se velmi osvědčila právě v tom,

že je zaměřena na konkrétní odvětví (sezonní práce). Díky těmto kontrolám dochází k zlepšení právního vědomí zaměstnavatelů a zároveň působí jako prevence. Byl zaznamenán i zvýšený zájem o poradenskou činnost ze strany zaměstnavatelů. Do jisté míry se i zlepšila informovanost zaměstnavatelů o tom, že mají povinnost mít kopie dokladů, které prokazují pracovněprávní vztah.

Kontrola nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců

Cílem kontrol v tomto roce bylo zavést nové postupy komplexních kontrol potírajících nelegální zaměstnávání. Provádět tyto kontroly v co nejkratším časovém úseku, snížit administrativu, zvýšit efektivitu, aj. Poskytováním poradenské činnosti zlepšit právní vědomí zaměstnavatelů i zaměstnanců a působit tak na trhu preventivně.

Hlavním cílem úkolu bylo v roce 2012 provést v ČR 35 000 komplexních kontrol, které byly zaměřeny na odhalení a potírání nelegálního zaměstnávání. V mimořádných kontrolních akcích bylo již provedeno 5 789 kontrol. Hlavní úkol „Kontrola nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců“ byl stanoven na 30 000 kontrol v roce 2012.

Celkem bylo za rok 2012 v rámci „Kontrola nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců“ zkontrolováno 25.392 zaměstnavatelů. Při kontrolách bylo zjištěno nelegální zaměstnávání 2 722 občanů ČR, 419 občanů z EU a 1 576 cizinců mimo EU.

Bylo vydáno 6 015 opatření k odstranění nedostatků.

Za výkon nelegální práce a jeho umožnění bylo uloženo 672 pokut v celkové výši 140 130 000 Kč.

Celkem z mimořádných kontrolních akcí a z hlavního úkolu Ministerstva práce a sociálních věcí bylo provedeno 36 047 kontrol nelegálního zaměstnávání, při kterých bylo zjištěno 5 078 nelegálně pracujících občanů z toho 3 041 občanů ČR, 432 občanů z EU a 1 605 cizinců mimo EU. Výkon nelegálního zaměstnávání uloženo 870 pokut v celkové výši 174 020 400 Kč.

Závěr „Kontrola nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců“

V porovnání s předchozími dvěma lety došlo k zefektivnění a zkvalitnění prováděných kontrol. Oproti roku 2011 se ztrojnásobil počet zjištěných nelegálně zaměstnaných osob. Přesně to vyjádřit nejde, jelikož v roce 2011 spadala kontrola nelegálního zaměstnávání do kompetence Úřadu práce ČR, která se lišila, jak v počtu prováděných kontrol, metodice, počtu kontrolorů, tak v právní úpravě nelegální práce a závislé práce. Velké plus je také spolupráce s dalšími orgány především s ozbrojenými složkami státu.

Nejdiskutovanějším tématem především ze strany podnikatelů, bylo nelegální zaměstnávání formou zastřené faktického pracovněprávního vztahu jinou smlouvou, nejčastěji šlo o předstíraný obchodněprávní vztah švarcsystém. Žádný z úkolů inspekce práce nebyl přímo zaměřen na kontrolu švarcsystému. Kontrola švarcsystému je z pohledu SÚIP pouze okrajovou záležitostí a je to problematika především u cizinců, kteří tím chtějí obejít povinnost mít na území ČR povolení k zaměstnání.²⁴

4.4 Kontroly prováděné v roce 2013

Podobně jako v roce 2012 byla veškerá kontrolní činnost realizovaná v rámci projektu OP LZZ „Efektivní systém rozvoje zaměstnanosti, výkonu komplexních kontrol a potírání nelegálního zaměstnávání v ČR“.

V roce 2013 bylo naplánováno 5 kontrolních úkolů. Hlavním úkolem byla, jako v předchozím roce, kontrola nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců, další úkol byl zaměřen na ty zaměstnavatele, u kterých již v minulých letech byly zjištěny nedostatky či vykonávaly nelegální zaměstnávání. Poslední dvě kontroly byly mimořádné kontroly celostátní a regionální.

Kontroly byly zaměřeny nejen na subjekty, u kterých již v minulých letech bylo odhaleno nelegální zaměstnávání, ale rovněž na subjekty, kde by mohlo vznikat (např. sezónní práce). Informace od jiných subjektů či občanů nebo z poradenství přispěly k tomu, že tyto subjekty byly kontrolovány.

Kontroly provádělo 14 týmů specializovaných inspektorů, kteří byli vybaveni od roku 2013 mobilními kanceláři, díky kterým byli inspektoři mobilnější, umožňovaly rychlejší provádění a kontrolu.

Nejvíce se kontroloři zaměřovali na to, zda občan vykonává práci pro právnickou nebo fyzickou osobu na základě pracovněprávního vztahu, zda má cizinec pracovní povolení, povolení k pobytu nebo modrou či zaměstnaneckou kartu.

Velké pozitivum v posledních letech byla spolupráce se Službou cizinecké policie, Policie ČR a ostatními institucemi např. Úřadem práce ČR, ČSSZ, Celní správou

Celkem bylo v roce 2013 provedeno 36 101 kontrol zaměřených na nelegální zaměstnávání. Při mimořádných kontrolách bylo provedeno 2 465 kontrol. Při 1 375

²⁴ Státní úřad inspekce práce, *Roční zpráva za rok 2012*, [online]. [cit. 2015-10-07]. Dostupné z http://www.suip.cz/_files/suip-2630675df8b94eb930f617870b6a414a/rocni_souhrnna_zprava_o_vysledcich_kontrolnich_akci_2012.pdf

kontrolách bylo zjištěno nelegální zaměstnávání. Celkem bylo zjištěno 3 170 nelegálně zaměstnaných osob, z toho 1 394 občanů ČR, 295 občanů z EU a 1 481 cizinců mimo EU (převážně z Ukrajiny a Vietnamu).

V roce 2013 bylo uloženo 302 pokut v celkové výši 81 897 400 Kč. V návrhu na řízení stále je 955 pokut za nelegální zaměstnávání. Spousta pokut za nelegální zaměstnávání není stále vyřešena z důvodu vysoké spodní hranice sankcí (250 000 Kč), která je pro maloobchodníky často likvidační. Proto se spousta pokutovaných odvolává a tím se celý proces zdrží. Vydáno bylo 10 353 opatření k odstranění nedostatků.

Z vyhodnocení roku 2013 vyplývá, že došlo ke snížení počtu případů nelegálního zaměstnávání oproti předchozímu roku, ve kterém byl proveden přibližně stejný počet kontrol jako v roce 2013. Velkým přínosem je také poradenská činnost, díky které došlo k rozšíření právního vědomí u zaměstnavatelů, v mnoha případech nebyl problém s prokázáním kopií dokladů, prokazujících pracovněprávní vztah, v místě pracoviště.

Co se týče švarcsystému nebyl to prioritní úkol kontrol SÚIP, ale z celkového počtu nelegálně pracujících osob bylo zjištěno, že jich 196 pracovalo formou švarcsystému.

SÚIP hodnotí prováděné kontroly velmi pozitivně, velký zájem je i o poradenskou činnost. Lze s jistotou říci, že se daří nelegální zaměstnávání snižovat.²⁵

4.5 Kontroly prováděné v roce 2014

Kontroly v roce 2014 měly tři hlavní úkoly. Prvním nejdůležitějším úkolem SÚIP byla kontrola nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců. Dalším úkolem byla kontrola pracovněprávních předpisů v oblasti, kde by mohlo vznikat nelegální zaměstnávání, a posledním úkolem byla kontrola zaměstnavatelů, kteří již v minulosti byli kontrolováni, a zjistilo se u nich nelegální zaměstnávání.

Stejně jako v předešlých letech byly v roce 2014 prováděny i mimořádné kontrolní akce, jak celostátní, tak i regionální. Tyto mimořádné akce byly zaměřeny převážně na odvětví, kde by se mohlo nelegální zaměstnávání vyskytovat a to převážně u sezónních prací v určitých regionech.

Kontroly provádělo 200 inspektorů na celém území ČR, kteří byli rozděleni do 14 týmů. Značná část inspektorů byla v roce 2014 proškolená jako specialisté na kontrolu zaměstnávání zahraničních pracovníků.

²⁵ Státní úřad inspekce práce, *Roční zpráva za rok 2013*, [online]. [cit. 2015-10-07]. Dostupné z: http://www.suip.cz/_files/suip-24569bb38275fcbd313b8f0c21af7cb3/rocní_souhrnná_zpráva.pdf

Stejně jako v roce 2013 byly kontrolní týmy vybaveny mobilními kanceláři a opět jako v předešlém roce velmi usnadnily kontrolním týmům práci, hlavně v tom, že docházelo k rychlejšímu provedení kontroly a inspektoři mohli hned na místě vypracovat a předat protokol o provedené kontrole.

Cílem kontrolních akcí v roce 2014 byla stejně jako v předešlých letech kontrola a eliminace nelegálního zaměstnávání v rámci projektu „Efektivní systém rozvoje zaměstnanosti, výkonu komplexních kontrol a potírání nelegálního zaměstnávání“ a ověřit si v praxi metodiku provádění kontrol v rámci tohoto projektu. Samozřejmostí byla i poradenská a osvětová činnost, která v minulých letech přinesla své ovoce. Sami zaměstnavatelé měli zájem o poradenskou činnost, aby si rozšířili právní vědomí z oblasti pracovněprávních vztahů a o důsledcích nelegálního zaměstnávání.

Kontrolní týmy provedly v roce 2014 v rámci hlavních úkolů celkem 15 911 kontrol, z toho 690 bylo v rámci mimořádných kontrolních akcí. Při 1 118 kontrolách bylo zjištěno nelegální zaměstnávání 2 072 občanů (1 238 občanů ČR, 182 občanů EU a 650 cizinců mimo EU). **V Kraji Vysočina bylo v roce 2014 odhaleno 42 nelegálně zaměstnaných osob (18 občanů ČR, 4 občané EU a 20 cizinců mimo EU).** Nejčastější chybou bylo to, že zaměstnavatelé neměli v místě pracoviště kopie dokladů prokazující existenci pracovněprávního vztahu nebo kopie dokladů o povolení k pobytu u cizinců. Dále byly uzavírány pracovní smlouvy či dohody o provedení práce, o pracovní činnosti pouze ústně, což zákoník práce neumožňuje.

K odstranění nedostatků bylo vydáno 6 351 opatření.

Mimořádné kontrolní akce 2014

V roce 2014 bylo provedeno 690 mimořádných kontrolních akcí.

Celostátní kontrolní akce u zaměstnavatelů provozujících sběrný druhotných surovin

Tato kontrolní akce byla provedena v červnu a červenci 2014 a byla zaměřena převážně na odhalení nelegálního zaměstnávání a plnění povinnosti mít na pracovišti příslušné kopie dokladů prokazující existenci pracovněprávního vztahu.

Celkem bylo při této mimořádné kontrolní akci provedeno 306 kontrol, při kterých se spolupracovalo s Úřadem práce ČR, ČSSZ, Cizineckou policií, Celní správou a ostatními orgány. Zjištěno bylo 227 nedostatků v pracovněprávních vztazích, neexistence kopií prokazující pracovní poměr nebo dohody o pracovní činnosti či

provedení práce, aj. Zjištěno bylo také 12 nelegálně pracujících osob (8 občanů ČR, 3 občané EU, a 1 cizinec mimo EU).

Mimořádná kontrolní akce u zaměstnavatelů provozujících svou činnost ve velkých objektech s velkým počtem zaměstnanců

Tato celostátní mimořádná kontrolní akce probíhala v říjnu 2014 převážně u zaměstnavatelů, kteří měli více než 30 zaměstnanců. Provedeno bylo celkem 130 kontrol.

Při této mimořádné kontrolní akci bylo zjištěno nelegální zaměstnávání 56 osob (42 občanů ČR, 4 občané EU a 10 cizinců mimo EU). 42 porušení zákoníku práce nebo zákona o zaměstnanosti (neexistence kopií dokladu potvrzující pracovní poměr či některou z dohod o provedení práce, pracovní činnosti, neplnění informační povinnosti při zaměstnávání cizinců, aj...)

Mimořádná kontrolní akce vánočních trhů

Tato celostátní mimořádná kontrolní akce byla realizována v prosinci 2014 a byla zaměřena převážně na odhalení nelegálního zaměstnávání a dodržování písemné formy pracovních smluv, dohod o provedení práce či pracovní činnosti.

Celkem bylo provedeno 254 kontrol ve spolupráci s Českou obchodní inspekcí. Odhaleno bylo 16 nelegálně pracujících občanů ČR a 14 případů porušení zákona o zaměstnanosti nebo zákoníku práce (neexistence kopii pracovních smluv, dohod o provedení práce nebo pracovní činnosti, neuzavření pracovních smluv či dohod o provedení práce, pracovní činnosti, aj...)

Mimořádná regionální kontrolní akce

Každý oblastní inspektorát práce provedl ve svém kraji mimořádnou kontrolní akci. Kontroly byly prováděny v místech, ve kterých se vyskytoval předpoklad nelegálního zaměstnávání. Kontrolovány byly například restaurace, autobazary, velké stavby, potravinářské provozovny, rekreační střediska, aj.

Na základě kontrol provedených v tomto roce bylo uloženo za nelegální zaměstnávání 293 pokut v celkové výši 51 488 000 Kč, pouze 61 pokut v celkové výši 12 455 000 bylo pravomocných, zbylé pokuty jsou stále v řízení. Kontrolované osoby a jejich advokáti se stále odvolávají, nacházejí nové skutečnosti, brání se proti výši minimální sankce za nelegální zaměstnávání.

Dne 9. září 2014 byla ústavním soudem zrušena minimální výše pokuty za umožnění výkonu nelegálního zaměstnávání ve výši 250.000 Kč. Toto zrušení umožnilo oblastním inspektorátům práce zohledňovat poměry a okolnosti účastníka řízení.

Změny v organizaci kontrol v roce 2014 se jeví jako velmi účinné. SÚIP přestal kontroly provádět plošně, ale zaměřil se na cílené kontroly pracovišť. Vytipovaná pracoviště byla před kontrolou monitorována. Oblastní inspektoři se mezi jednotlivými kraji střídali, kontroly prováděly větší týmy inspektorů.

V roce 2014 byl proveden zhruba poloviční počet kontrol než v roce 2013, ale zvýšením efektivity prováděných kontrol bylo zjištěno zhruba stejné množství výskytu nelegálního zaměstnávání jako v předchozím roce (2014 zjištěno nelegální zaměstnávání při 1 118 kontrolách a 2013 zjištěno nelegální zaměstnávání při 1 375 kontrolách).

I přes to, že kontroly nejsou primárně zaměřeny na kontrolu švarcsystému, má podle statistiky z roku 2014 klesající tendenci. Z celkového počtu nelegálně pracujících osob zjištěných při kontrolách v roce 2014 činil podíl švarcystému 4,7% (v roce 2013 cca 6,2%, v roce 2012 cca 10%).²⁶

4.6 Shrnutí kontrol prováděných SÚIP za období 5 let

V roce 2010 byly kontroly nelegálního zaměstnávání plně v kompetenci Úřadu práce ČR. SÚIP s Úřadem práce ČR spolupracoval, kontrola nelegálního zaměstnávání však nebyla jeho hlavní činnost.

V roce 2011 byla kontrola nelegálního zaměstnávání podobná jako v roce 2010, od května 2011 však kontrola nelegálního zaměstnávání byla v kompetenci SÚIP a jeho oblastních inspektorátů. Úřady práce ČR a ostatní orgány státní správy spolupracovaly se SÚIP.

V roce 2012 proběhla novela zákona č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, která udává všem zaměstnavatelům povinnost mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávních vztahů.

²⁶ Státní úřad inspekce práce, *Roční zpráva za rok 2014*, [online]. [cit. 2015-11-08]. Dostupné z: http://www.suip.cz/_files/suip-026cb2f8c1dcae021423a0495cc504e5/rok_2014.pdf

SÚIP se stal hlavním koordinátorem všech kontrolních akcí týkajících se nelegálního zaměstnávání a porušování pracovněprávních předpisů

V roce 2013 byli inspektoři vybaveni mobilními kanceláři, které umožnily rychlé zahájení i ukončení kontrolní akce. Například při kontrolách kamionové dopravy jsou tyto mobilní kanceláře zcela nezbytné.

V tomto a předešlém roce bylo provedeno přibližně stejné množství kontrol. V tabulce 1 můžeme vidět, že nelegální zaměstnávání má klesající tendenci.

Tabulka 1: Porovnání roku 2012 a 2013

Rok	Provedené kontroly	Udělené pokuty	Sankce	Nelegálně zaměstnané osoby
2012	36 047	820	174 020 400,-	5 078
2013	36 101	302	81 897 400,-	3 170

Zdroj: Kontroly SÚIP, dostupné z: www.suip.cz

Jak lze z tabulky vidět v roce 2012 byl objem pokut přibližně trojnásobně vyšší než v roce 2013. Důvodem takové snížení objemu udělených pokut je, podle tiskové zprávy SÚIP z roku 2013, velký zájem zaměstnavatelů i zaměstnanců o poradenskou činnost SÚIP. Rozšíření právního vědomí zaměstnavatelů způsobilo například, že v roce 2013 nemá zaměstnavatel problém s povinností mít v místě pracoviště doklady prokazující existenci pracovněprávního vztahu. Velká většina zaměstnavatelů tuto povinnost plní.

Tabulka 2: Kontroly Státního úřadu práce za 5 let

Rok	Provedené kontroly	Udělené pokuty	Sankce	Nelegálně zaměstnané osoby
2010	182	32	1 990 000,-	-
2011	10 130	1095	18 977 500,-	1 638
2012	36 047	870	174 020 400,-	5078
2013	36 101	302	81 897 400,-	3170
2014	15 911	293	51 488 000,-	2072

Zdroj: Roční zprávy SÚIP, dostupný z www.suip.cz²⁷

V roce 2014 byla Ústavním soudem zrušena minimální výše pokuty (250 000 Kč) za umožnění výkonu nelegálního zaměstnávání.

Zvýšila se efektivita prováděných kontrol, tím že se od celoplošných kontrol přešlo na cílené kontroly. Cíleným kontrolám předcházela monitoring pracovišť, kde je nejvyšší pravděpodobnost výskytu nelegálního zaměstnávání, střídání inspektorů mezi okresy a jejich větší počet se projevil ve vztahu k efektivitě kontrol jako účinné. Počet kontrol se tak snížil o 44% než v roce 2013.

²⁷ Státní úřad inspekce práce, *Roční zprávy*, [online]. [cit. 2015-11-08]. Dostupné z: <http://www.suip.cz/rocní-zpravy/>

5 Dotazníkový průzkum

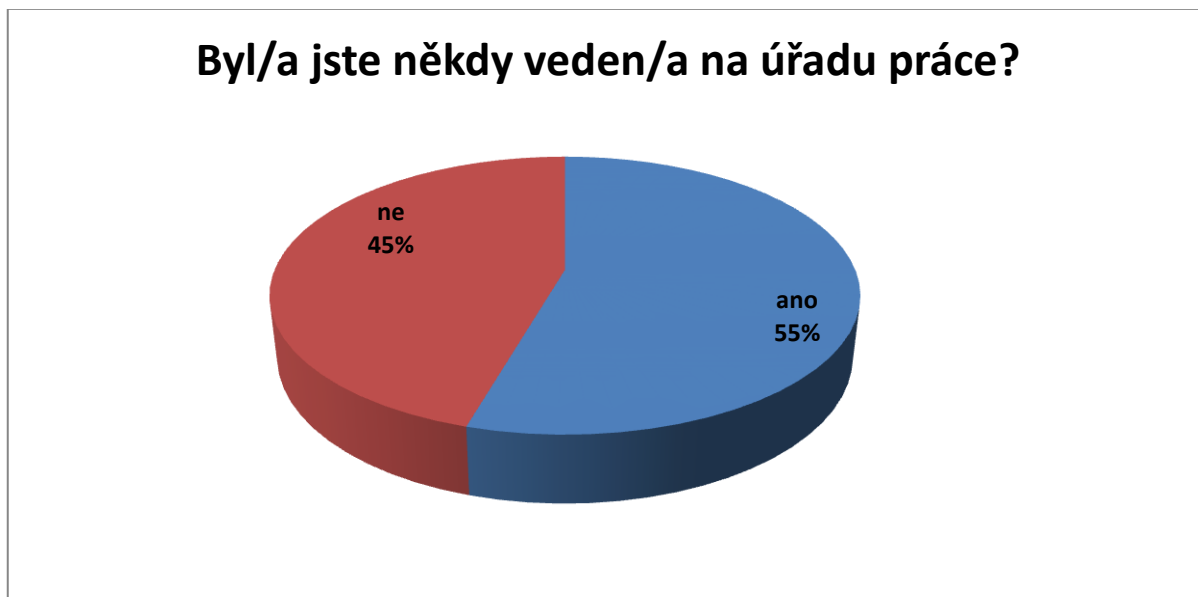
V této kapitole je prezentován dotazník, který byl předložen respondentům k vyplnění. V rámci šetření bylo dotázáno celkem 211 respondentů, kteří žijí na území Kraje Vysočina. Bylo sestaveno 18 zjišťovacích otázek, které se týkají povědomí obyvatel Vysočiny o nelegálním zaměstnávání a švarcsystému. Tyto otázky mají za úkol zjistit na jaké úrovni je informovanost a orientace občanů v dané problematice a s tím spojená možná rizika. Jsou zde rovněž zjišťovány osobní zkušenosti s nelegální formou zaměstnávání a důvody, které k tomu respondenty vedly. Pro účely tohoto výzkumu jsem použila kombinaci metod elektronického vyplňování dotazníku a metody vyplnění předtištěného dotazníku. Dotazovaní respondenti byli vybíráni náhodně. Dotazníkové šetření probíhalo ve dnech od 1. 11. 2015 do 16. 11. 2015. Z oslovených 211 respondentů jsem se nesetkala s neochotou s vyplněním dotazníku, což bylo velmi překvapivým zjištěním vzhledem k tomu, že otázka nelegálního zaměstnávání a švarcsystému je velmi ožehavým tématem, které je, dle mého názoru, vnímáno jako určitý druh společenského selhání.

5.1 Vyhodnocení dotazníkového průzkumu

Dotazník (viz. Příloha) vyplnilo 211 respondentů. Všichni dotazovaní jsou z Kraje Vysočina. Pro co největší vypovídací hodnotu dotazníku jsem se zaměřila na různá pracovní odvětví, kde jsem dotazníky rozdávala (např. v průmyslových podnicích, školství, na úřadech a samozřejmě byl i online dotazník na internetových stránkách). Každou otázku z dotazníku jsem graficky vyhodnotila a pod každý graf napsala komentář.

Otázka č. 2 Byl/a jste někdy veden/a na úřadu práce?

Graf 1: Byl/a jste někdy veden/a na úřadu práce

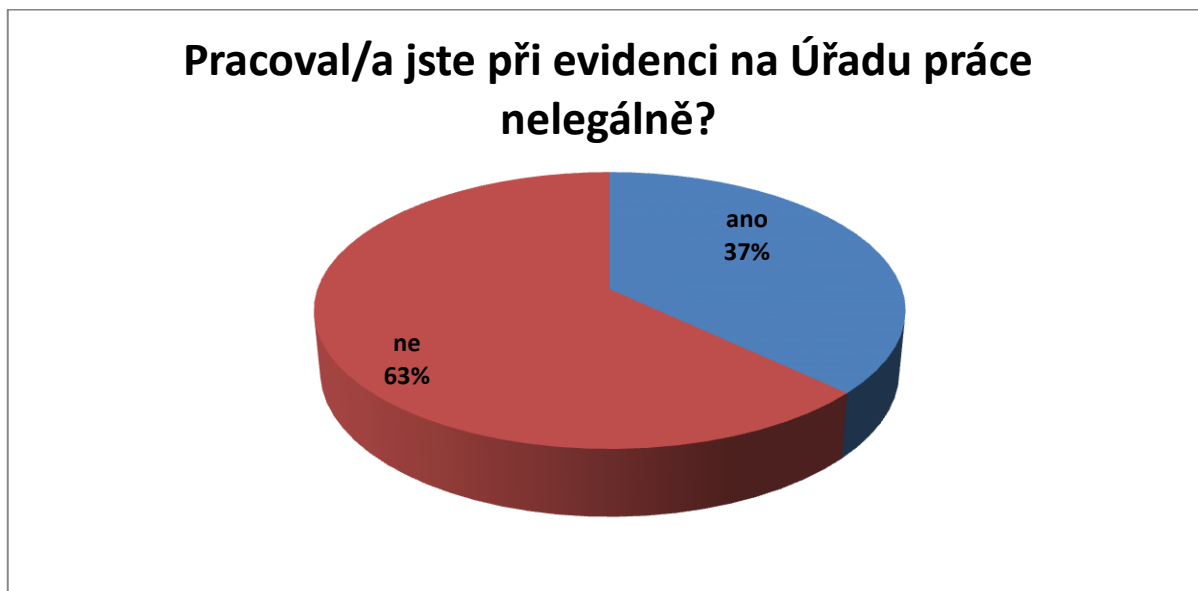

Zdroj: dotazníkový průzkum

Z celkového počtu dotazovaných bylo někdy na úřadu práce evidováno 115 lidí, to je 55 %, zbylých 96 lidí (45%) nebylo nikdy evidováno na úřadu práce.

Otázka č. 3 Pracoval/a jste při evidenci na Úřadu práce nelegálně?

Graf 2: Pracoval/a jste při evidenci na Úřadu práce nelegálně?

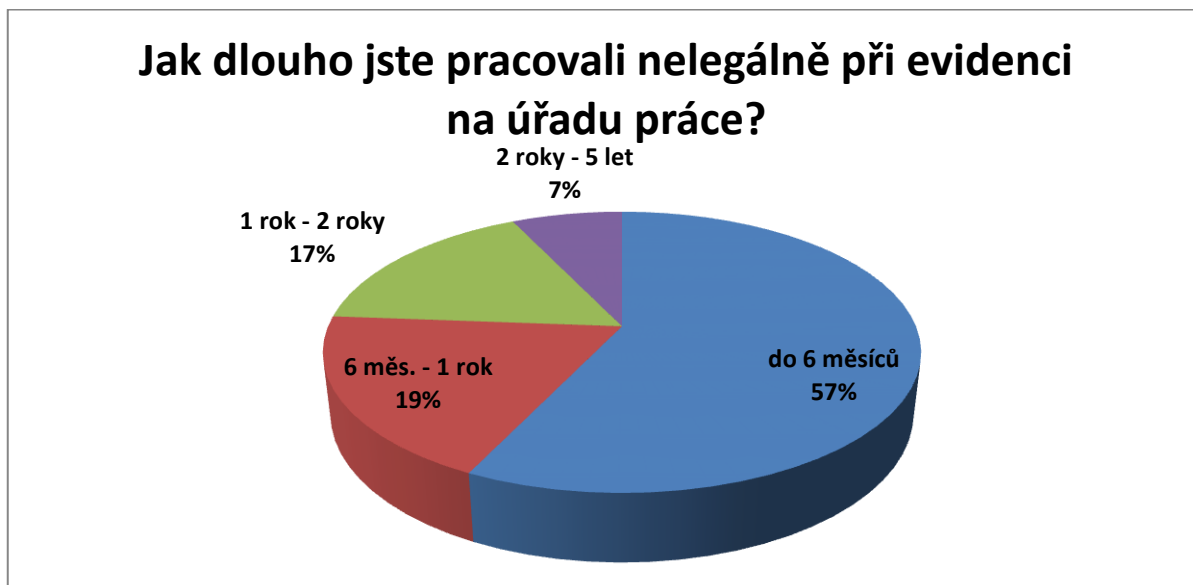
Zdroj: dotazníkový průzkum

Tato otázka se týkala pouze lidí, kteří již byli někdy vedeni na úřadu práce. Z předchozí otázky jsem se dozvěděla, že na úřadu práce bylo evidováno 115 lidí.

Z počtu 115 lidí pracovalo při evidenci na úřadu práce nelegálně 43 lidí (37%) a zbylých 73 lidí (63%) nikdy při evidenci na úřadu práce nepracovalo nelegálně.

V této otázce jsem se ještě ptala, těch, kteří někdy pracovali nelegálně při evidenci na úřadu práce, tudíž odpověděli ANO, jak dlouho takto pracovali.

Graf 3: Jak dlouho jste pracovali nelegálně při evidenci na úřadu práce?

Zdroj: dotazníkový průzkum

Při evidenci na úřadu práce pracovalo nelegálně 42 dotazovaných. 24 (57%) pracovalo nelegálně dobu kratší než 6 měsíců, 8 dotazovaných (19%) pracovalo nelegálně déle jak 6 měsíců, ale ne více jak 1 rok, 7 dotazovaných (17%) pracovalo nelegálně dobu delší než 1 rok a kratší než 2 roky. 3 dotazovaní (7%) pracovalo nelegálně více jak 2 roky a méně než 5 let.

Otázka č. 4: Pracoval/a jste někdy nelegálně, tzn. bez pracovní smlouvy, dohody o provedení práce či dohodě o pracovní činnosti?

Graf 4: Pracoval/a jste někdy nelegálně, tzn. bez pracovní smlouvy, dohody o provedení práce či dohodě o pracovní činnosti?

Zdroj: dotazníkový průzkum

Tato otázka se týkala všech dotazovaných. Z celkového počtu 211 dotazovaných pracovalo někdy v životě 75 lidí (36%) a 136 lidí (64%) nikdy nelegálně nepracovalo.

V této otázce jsem se ptala těch, kteří odpověděli ANO, jak dlouho takto pracovali.

Graf 5: Jak dlouho jste takto pracovali?

Zdroj: dotazníkový průzkum

Tato otázka je v dotazníku otevřená, dotazovaný zde mohl uvést přesný počet dní, měsíců, let, nelegálního zaměstnání. Pro lepší a přehlednější grafické znázornění jsem jejich odpovědi rozčlenila do 6 částí(viz. legenda grafu).

Nejvíce lidí pracovalo nelegálně do 6 měsíců a to 54 % to je 40 lidí, v této části je zahrnuta práce od 1 dne nelegálního zaměstnávání do 6 měsíců. Další nejpočetnější částí je část 6 měs. – 1 rok, kde 12 dotazovaných (16%) pracovalo nelegálně více jak 6 měsíců, ale méně než 1 rok. Do části 1 rok – 2 roky je zahrnuto 7 dotazovaných (9%), kteří pracovali nelegálně minimálně 1 rok, ale ne více jak 2 roky. Část 2 roky – 5 let je také jednou z početnějších částí, zde pracovalo nelegálně 11 dotazovaných (15%) v období nejméně 2 roky – 5 let. Část 5 let – 10 let zahrnuje 4 dotazované (5 %), kteří pracovali nelegálně v období nejméně 5 let – 10 let. Poslední část, 10 a více let, jsem vytvořila spíše jako kuriozitu, kde mi jeden z dotazovaných odpověděl, že nelegálně pracoval a stále pracuje již 20 let.

Otázka č. 5: Pracoval/a jste nelegálně u zaměstnavatele sám/a?

Graf 6: Pracoval/a jste nelegálně u zaměstnavatele sám/a?

Zdroj: dotazníkový průzkum

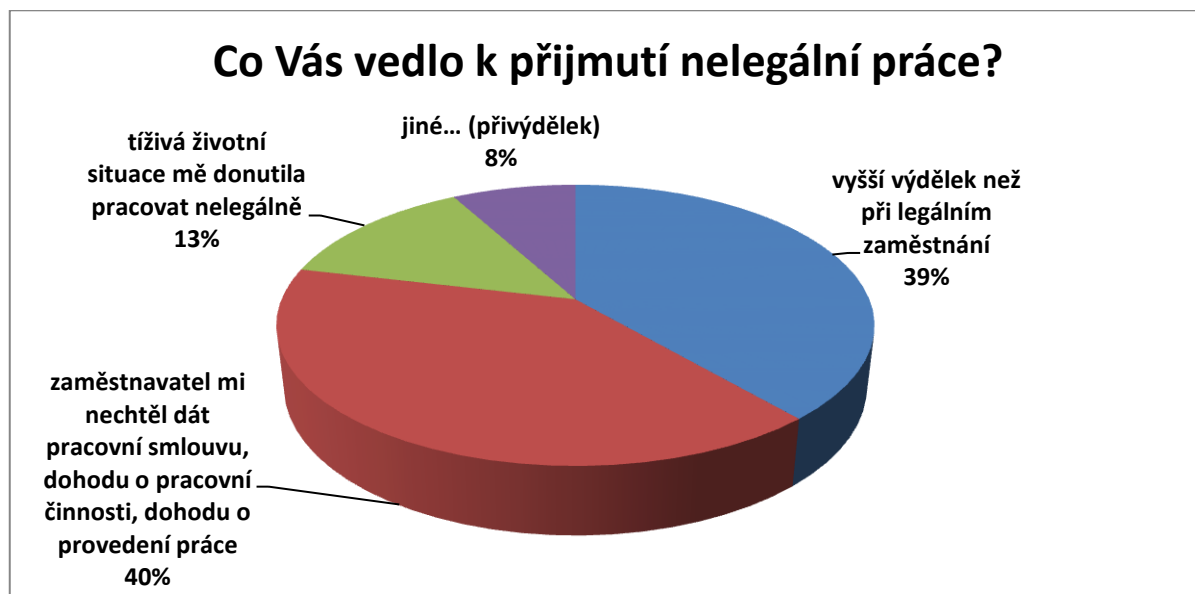
V dalších otázkách, až do otázky č. 10, pracuji pouze s odpověďmi těch dotazovaných, kteří pracovali někdy nelegálně, a to je 75 lidí.

50 dotazovaných (67%) uvedlo, že nepracovali nelegálně sami. Zaměstnavatel, který jim umožnil výkon nelegálního zaměstnání, takto zaměstnával více lidí. 14 dotazovaných odpovědělo, že pouze oni byli nelegálně zaměstnaní a 11 dotazovaných

(14%) neví, zda umožňoval jejich zaměstnavatel výkon nelegálního zaměstnání více lidem nebo pouze jim samotným.

Otázka č. 6: Co Vás vedlo k přijetí nelegální práce?

Graf 7: Co Vás vedlo k přijetí nelegální práce?

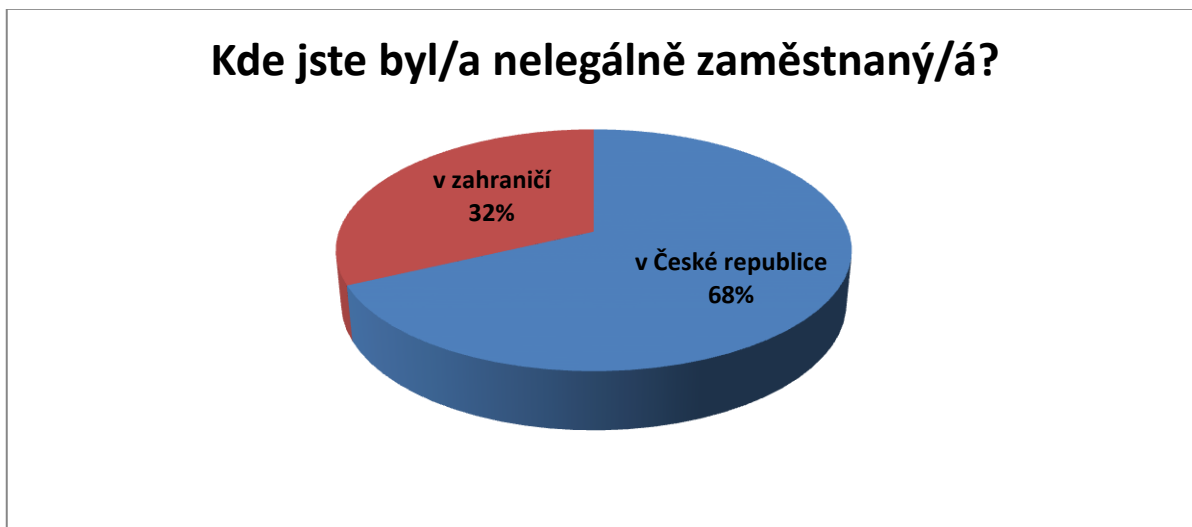
Zdroj: dotazníkový průzkum

Při této otázce jsem dala dotazovaným na výběr ze 4 různých variant, přičemž poslední varianta byla formulována jako „JINÉ“, zde mohli dotazovaní napsat, co je vedlo k přijetí nelegálního zaměstnání, pokud si nevybrali z nabízených variant.

Největší počet 30 dotazovaných (40%) pracoval nelegálně, protože jim zaměstnavatel nechtěl dát pracovní smlouvu nebo jednu z dohod. 29 dotazovaných (39%) vykonávalo nelegální zaměstnání, právě proto, že jsou zde vyšší výdělky než při legálním zaměstnání, protože jak je již uvedeno v teoretické části, neplatí za tyto lidi zaměstnavatel jakákoliv pojištění a daně. 10 dotazovaných (13%) odpovědělo, že je tíživá životní situace donutila přijmout nelegální zaměstnání. Vzhledem k tomu, že v dnešní době si obyčejný občan nemůže dovolit nemít práci, navíc pokud má rodinu, kterou musí živit, je z mého pohledu tíživá životní situace i to, že nemá zaměstnání. Poslední variantou, jak jsem již zmiňovala je varianta „JINÉ“, kterou zvolilo 6 dotazovaných (8%), kteří nelegálně pracovali jen proto, aby si přivydělali. Ve všech 6 případech bylo uvedeno, že se jednalo pouze o brigádu, kterou si chtěli finančně přilepšit.

Otázka č. 7: Kde jste byl/a nelegálně zaměstnaný/á?

Graf 8: Kde jste byl/a nelegálně zaměstnaný/á?

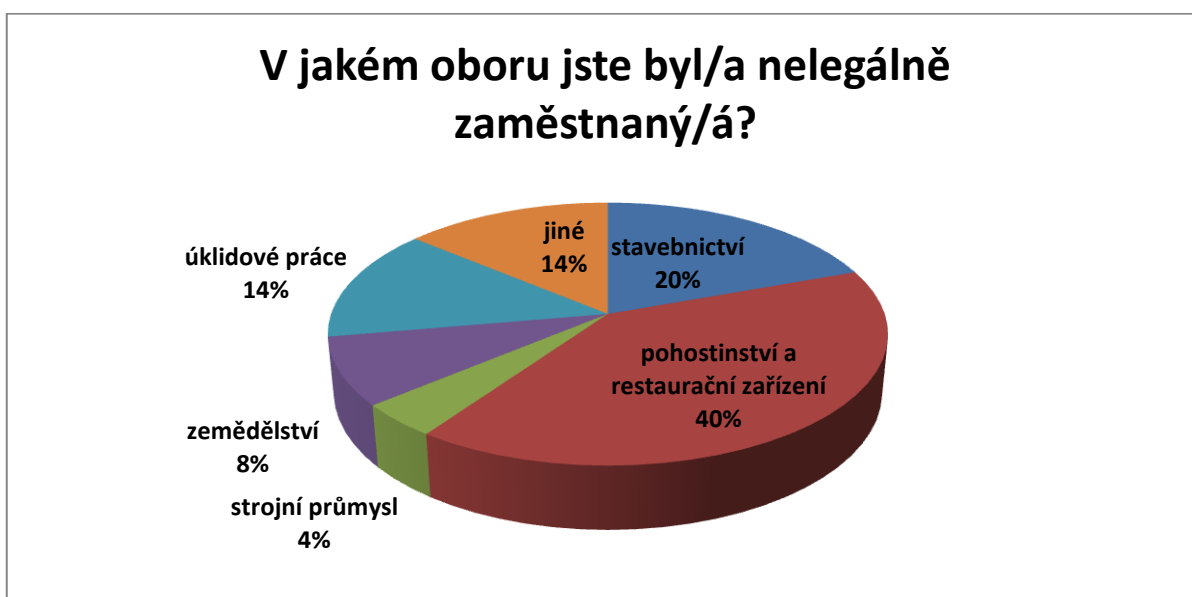

Zdroj: dotazníkový průzkum

Na odpovědi k této otázce jsem byla velice zvědavá, protože Kraj Vysočina má velmi blízko na hranice s Rakouskem, očekávala jsem, že minimálně polovina dotazovaných byla někdy nelegálně zaměstnána právě v Rakousku (zahraničí). Jak, ale z dotazníku vyplývá, moje očekávání nebylo pravdivé. Pouhých 32% (24 dotazovaných) pracovalo nelegálně v zahraničí a 68% (51 dotazovaných) bylo nelegálně zaměstnáváno v České republice.

Otázka č. 8: V Jakém oboru jste byl/a nelegálně zaměstnaný/á?

Graf 9: V jakém oboru jste byl/a nelegálně zaměstnaný/á?

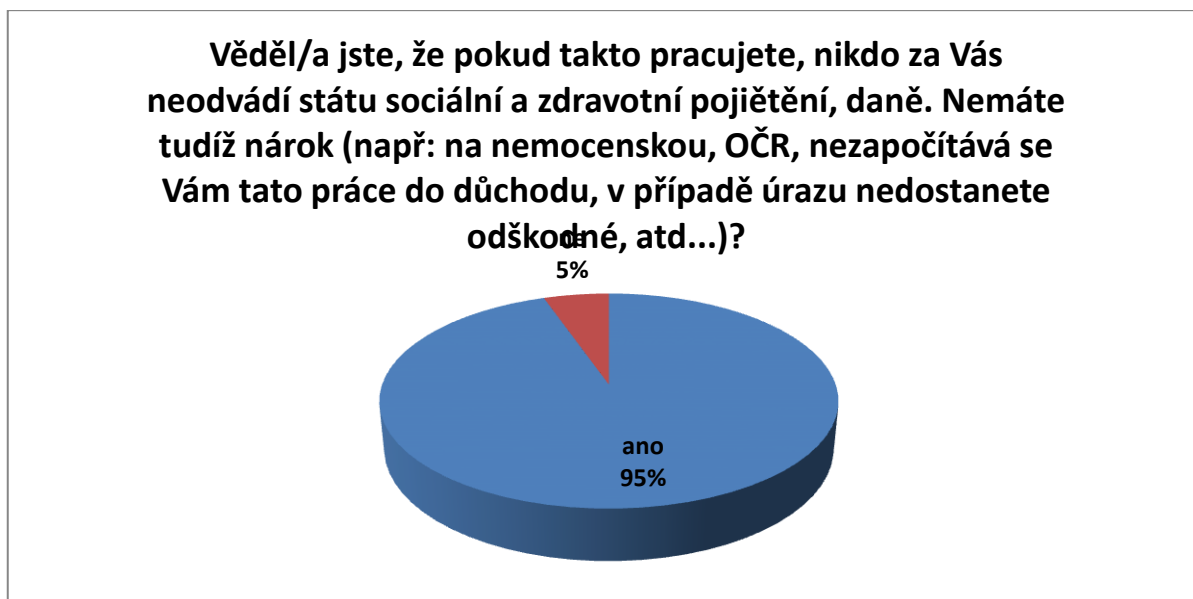
Zdroj: dotazníkový průzkum

V této otázce měli dotazovaní také na výběr z několika možných variant, pokud by si nevybrali, poslední variantou byla opět varianta „JINÉ“, kde dotazovaní uvedli, v jakém oboru byli nelegálně zaměstnaní.

Nejvíce dotazovaných 29 (37%) pracovalo nelegálně v pohostinství a restauračním zařízení, převážně v letních měsících, kdy je větší návštěvnost těchto zařízení. 20% (14 dotazovaných) vykonávalo nelegální zaměstnání ve stavebnictví, kde se jednalo o tzv. výpomocné práce na stavbách. Variantu „JINÉ“ zvolila 10 dotazovaných (14%), jednalo se opět vesměs o výpomocné práce v různých oblastech (např. zdravotnictví, administrativa, reklama a PR, potravinářství). Stejný počet dotazovaných 10 (14%) vykonávalo nelegálně úklidové práce. Úklidové práce a pomoc v domácnosti je v dnešní době trendem právě v Rakousku, spousta lidí z České republiky dojíždí pár kilometrů za hranice uklízet rakouským rodinám domy, dostanou za to Eura takzvaně „na ruku“ a jedou zase o domácnost dál. To, co si člověk nelegálně vydělá za pár dnů úklidem v Rakousku, na to jiní pracují v České republice celý měsíc a někdy ani za měsíc nevydělají tolik. Právě rodiny z Rakouska mají velký zájem o úklidové a domácí práce a nejlevnější pracovní a dostupnou silou jsou samozřejmě Češi. V zemědělství pracovalo nelegálně 6 dotazovaných (8%) a ve strojním průmyslu 3 dotazovaní (4%).

Otázka č. 8: Věděl/a jste, že pokud takto pracujete, nikdo za Vás neodvádí státu sociální a zdravotní pojištění, daně. Nemáte tudíž nárok (např: na nemocenskou, OČR, nezapočítává se Vám tato práce do důchodu, v případě úrazu nedostanete odškodné, atd...)?

Graf 10: Věděl/a jste, že pokud takto pracujete, nikdo za Vás neodvádí státu sociální a zdravotní pojištění, daně. Nemáte tudíž nárok (např: na nemocenskou, OČR, nezapočítává se Vám tato práce do důchodu, v případě úrazu nedostanete odškodné, atd...)?

Zdroj: dotazníkový průzkum

V této otázce věděla, většina dotazovaných 71 (95%), co sebou nese nelegální zaměstnávání za nevýhody. Pouhých 5% (4 dotazovaní) nevěděli, že při nelegálním zaměstnání nemají nárok v podstatě na nic, že za ně nikdo neplatí sociální a zdravotní pojištění, apod.

Otázka č. 9: Byl/a jste již někdy trestaný/á za nelegální práci?

Graf 11: Byl/a jste již někdy trestaný/á za nelegální práci?

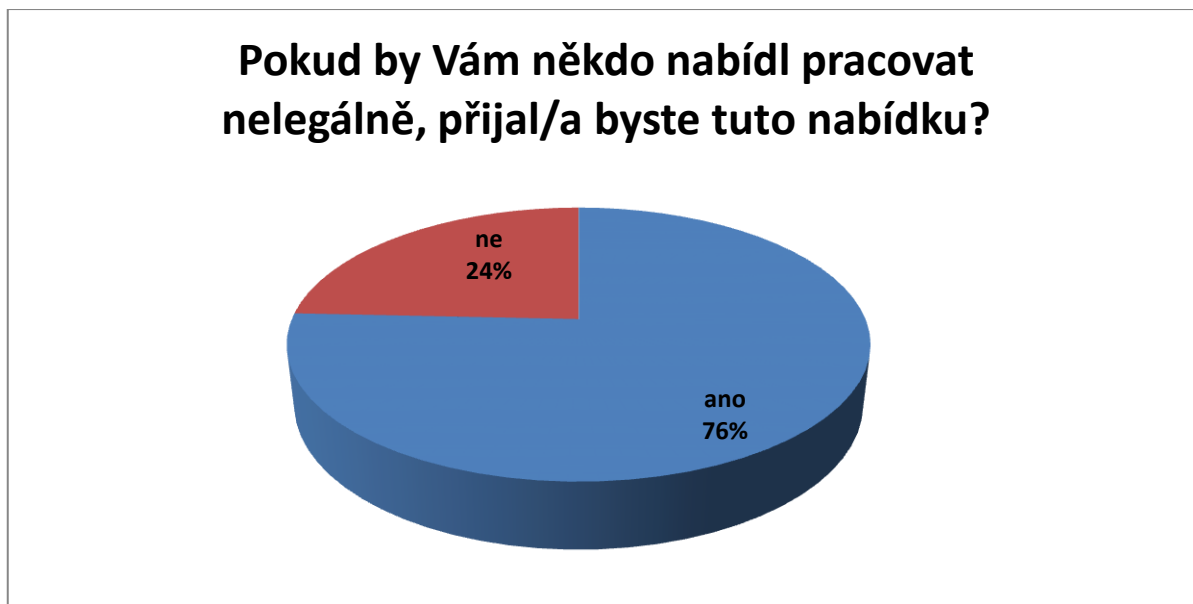

Zdroj: dotazníkový průzkum

Při pokládání této otázky jsem se domnívala, že bude jednoznačná odpověď a to, že nikdo z dotazovaných nebyl za nelegální zaměstnání trestaný. Překvapením pro mě bylo, že 3 dotazovaní (4%) byli někdy v minulosti za nelegální zaměstnání trestaní. Ptala jsem se jich, jakým způsobem byli potrestaní a všichni 3 dotazovaní odpověděli, že byli vyřazeni z evidence úřadu práce.

Otázka č. 10: Pokud by Vám někdo nabídl pracovat nelegálně, přijal/a byste tuto nabídku?

Graf 12: Pokud by Vám někdo nabídl pracovat nelegálně, přijal/a byste tuto nabídku?

Zdroj: dotazníkový průzkum

Z této otázky jasně vyplývá, že většina dotazovaných by se nelegálního zaměstnání nebála a pokud by jim bylo nabízeno 81 dotazovaných (76%) by nelegální zaměstnání přijalo. Pouhých 24% (26 dotazovaných) by nikdy nelegálně pracovat nechtělo.

Otázka č. 11: Věděl/a jste, že postihy za nelegální zaměstnání se týkají jak zaměstnavatele, tak i zaměstnance?

Graf 13: Věděl/a jste, že postihy za nelegální zaměstnání se týkají jak zaměstnavatele, tak i zaměstnance?

Zdroj: dotazníkový průzkum

Pro 18% (37 dotazovaných) bylo překvapením, že se postihy za nelegální zaměstnávání týkají i zaměstnanců, v podstatě jich samotných. 82% (174 dotazovaných) vědělo, že postihy za nelegální zaměstnávání se týkají obou zúčastněných stran, ale přesto by je to neodradilo od nelegálního zaměstnání.

Otázka č. 12: Víte co je švarcsystém?

Graf 14: Víte co je švarcsystém?

Zdroj: dotazníkový průzkum

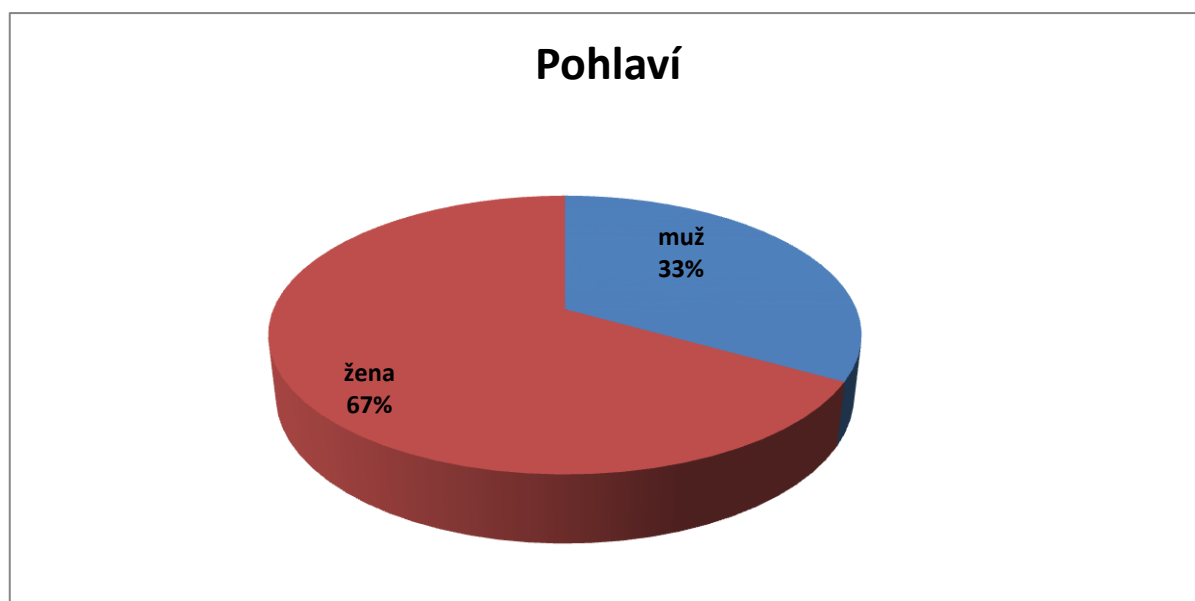
Švarcsystém je často využívaný druh nelegálního zaměstnání. V mnoha případech se lidé provozující tento druh nelegálního zaměstnání brání tím, že neví co je švarcsystém a neví, že je to druh nelegálního zaměstnání. Ovšem z mého dotazníkového průzkumu vyplývá, že více jak polovina dotazovaných to je 63% (133 dotazovaných) moc dobře ví co je švarcsystém. Pouze 78 dotazovaných (37%) to neví co je, pouze se domnívají, že jde zřejmě o nějakou nekalou věc, jak sám název napovídá.

U několika málo dotazníků jsem měla od dotazovaných poznamenáno, že sice neví co je švarcsystém, ale zjistí si to.

Na závěr dotazníku jsem respondenty žádala o vyplnění svých demografických údajů

Otázka č. 13: Pohlaví?

Graf 15: Pohlaví?

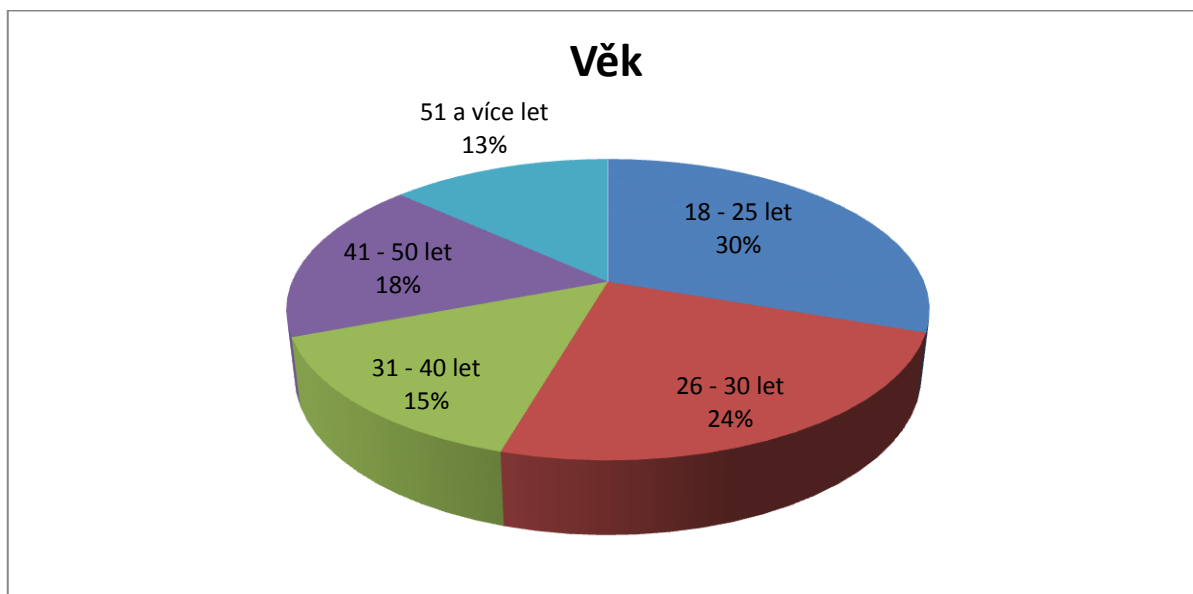

Zdroj: dotazníkový průzkum

Dotazník vyplnilo celkem 211 lidí z toho 141 (67%) žen a 70 (33%) mužů.

Otázka č. 13: Váš věk?

Graf 16: Váš věk?

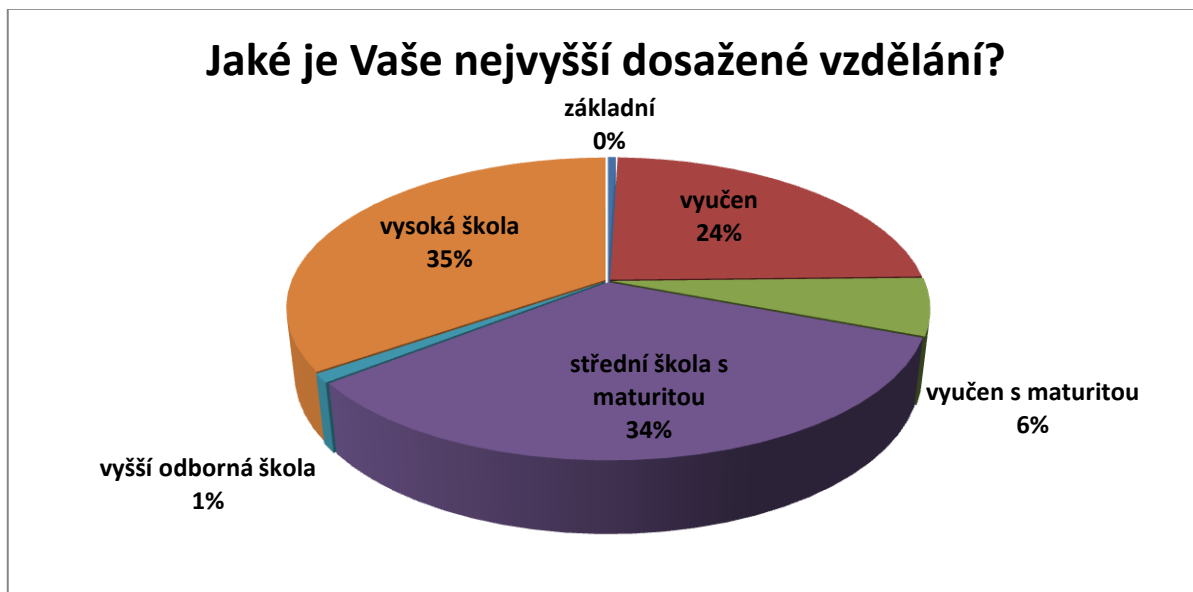
Zdroj: dotazníkový průzkum

Nejvíce dotazovaných, kteří odpověděli na dotazník, bylo z věkové skupiny 18 - 25 let a to 51 dotazovaných (30%), 51 dotazovaných (24%) bylo ve věkové skupině 26 – 30 let. K věkové skupině 41 – 50 let se přiřadilo 37 (18%) dotazovaných. Následuje věková skupina 31 – 40 let – 31 dotazovaných (15%) a poslední nejméně zastoupenou věkovou skupinou je věková skupina 51 a více let, ke které se přiřadilo 28 dotazovaných (13%).

Z celkového počtu 75 dotazovaných, kteří někdy nelegálně pracovali, bylo 35% (to je 26 dotazovaných) ve věku 18 – 25 let, 33% (to je 25 dotazovaných) ve věku 26 – 30 let, 13,5% (to je 10) ve věku 31 – 40 let, 13,5 % (to je 10 dotazovaných) ve věku 41 – 50 let a 5 % (to jsou 4 dotazovaní) ve věku 51 a více let.

Otázka č. 14: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Graf 17: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Zdroj: dotazníkový průzkum

Největší zastoupení v dotazníkovém průzkumu mají lidé s vysokoškolským vzděláním a to 73 dotazovaných (35%), skoro ve stejném poměru jsou lidé, kteří mají vystudovanou střední školu s maturitou 71 dotazovaných (34%). 51 dotazovaných (24%) se vyučilo nějakému oboru (má výuční list). 13 dotazovaných (6%) je vyučeno s maturitou, 2 dotazovaní (1%) mají vyšší odborné vzdělání a pouze jeden z dotazovaných má ukončené základní vzdělání. Z celkového počtu dotazovaných s vysokoškolským vzděláním nelegálně pracovalo 30% (to je 22 dotazovaných), se středoškolským vzděláním 30% (to je 21 dotazovaných), s výučním listem s maturitou 46% (to je 13 dotazovaných), s výučním listem 49% (to je 25 dotazovaných) a se základním vzděláním 100% (to je 1 dotazovaný).

5.2 Vyhodnocení důvodů vedoucích k nelegálnímu zaměstnávání

Názory na nelegální zaměstnávání jsou různé, proto je také mnoho důvodů, proč takto pracovat či nikoliv. V dotazníkovém průzkumu jsem se v jedné z otázek ptala, zda byl dotazovaný v evidenci úřadu práce, to je pro mě osobně hodně směřodátným bodem při objasnění jednoho z důvodů, proč přijmout nelegální zaměstnání. Jak z dotazníku vyplynulo, z 211 dotazovaných jich bylo 115 v evidenci úřadu práce. Člověk, který je v evidenci úřadu práce musí rychle vyřešit svou nepříznivou situaci, převážně tu finanční. Stát má sice dostačující počet nástrojů sociální politiky například různé formy

finančních podpor, které jsou určené k vyřešení nepříznivé situace vzniklé převážně ztrátou zaměstnání. Velký problém je ale to, že málo občanů o těchto formách finančních podpor ví, takže ač tyto finanční podpory státem vytvořené jsou, nejsou občany využité, díky nedostatečné informovanosti. Proto, ač je to nezákonné se dotazovaní ve 43 případech rozhodli pro nelegální zaměstnání, i přesto, že byli v evidenci úřadu práce.

Jednou z otázek dotazníku bylo, zda byl někdo nelegálně zaměstnaný, nejen při evidenci na úřadu práce. Z celkového počtu dotazovaných 211 bylo někdy nelegálně zaměstnáno 75 dotazovaných. Při otázce, co dotazované vedlo k přijetí nelegální práce jsem zjistila, že 40 %, to je 30 dotazovaných by sice rádo pracovalo legálně, ale zaměstnavatel jim nechtěl dát pracovní smlouvu či některou z dohod. Pokud by dotazovaní odmítli takto pracovat, skončili by nejpravděpodobněji na úřadu práce bez příjmu, proto mnoho lidí takto „zaměstnaných“ raději zůstane tam kde je, jelikož mají alespoň nějaký příjem.

Dalším z důvodů, proč se dotazovaní nechají nelegálně zaměstnat, je v 39%, to je u 29 dotazovaných, vidina vyššího příjmu než u legálního zaměstnání. Je pravda, že pokud zaměstnavatel neodvádí za zaměstnance sociální a zdravotní, daně může si dovolit navýšit „mzdu“ nebo respektive zaměstnanci zůstane „mzda“ neočištěná od odvodů sociálního a zdravotního pojištění a daní. Otázkou je, zda to, co zaměstnavatel „ušetří“ za odvody státním institucím, vyplatí zaměstnanci navíc nebo si tento „zisk“ nechá.

U 10 dotazovaných, to je 13%, je přijetí nelegálního zaměstnání z důvodu tíživé životní situace, toto je jedna ze situací, kterou nemůžeme předpokládat, připravit se na ní. Záleží na tom, ale jak dlouho bude naše tíživá životní situace trvat. Zda se jedná jen o přechodnou situaci, kdy prostě člověk ač chce nebo nechce, musí nelegální zaměstnání přijmout, aby se z této tíživé situace dostal, nebo se jedná o dlouhodobou situaci, kdy člověk svoji tíživou situaci nechce vyřešit, potom se ale už v mnoha případech nejedná o tíživou životní situaci, jako spíš o to, že člověk vykonává nelegální zaměstnání například s vidinou vyššího příjmu než při legálním zaměstnání.

Posledním důvodem vyplývajícím z mého dotazníkového průzkumu je, přijetí nelegálního zaměstnání pouze jako přechodný přívýdělek. Toto je druh nelegálního zaměstnání převážně u studentů, matek na mateřské dovolené, důchodců. Většinou se nejedná o dlouhodobý výkon nelegálního zaměstnání.

Každý člověk by rád pracoval legálně v oboru, který ho zajímá, který vystudoval, bez jakýchkoliv obav, ale je to v dnešní době vůbec možné? Stát nám říká, pracovat nelegálně je špatné, nezákonné, kdo takto pracuje, bude potrestaný. Informuje nás ale stát dostatečně o jiných možnostech? Z pohledu malých měst a obcí je informovanost a prevence nelegálního zaměstnávání nedostačující. Z tohoto důvodu občané viní stát, za to, že on sám je vlastně nutí nelegálně pracovat, přitom ale na druhou stranu zase stát, například v rámci OP LZZ, se snaží nelegálně zaměstnaným občanům nebo občanům v tíživé životní situaci pomoci.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo v teoretické části objasnit pojmy týkající se nelegálního zaměstnávání a švarcsystému, jejich právní vymezení v zákoně. Přesné vymezení toho co je vlastně považováno za nelegální zaměstnání. Okrajově jsem popsala, co je nutné udělat pro zaměstnávání cizinců, jakou mají cizinci a zaměstnavatel povinnost.

Dále jsem v teoretické části popsala, jak se stát snaží bojovat proti nelegálnímu zaměstnávání. Jako velké pozitivum se jeví OP LZZ, který funguje od 2007 – 2013 a má za úkol snižovat nelegální zaměstnávání a začlenění vyloučených skupin obyvatel zpět do společnosti. V rámci OP LZZ byl vytvořen projekt „Efektivní systém rozvoje zaměstnanosti, výkonu komplexních kontrol a potírání nelegálního zaměstnávání v ČR“ došlo k přenesení pravomocí kontrol nelegálního zaměstnávání z Úřadu práce ČR na SÚIP. Úřadům práce tak odpadla velká administrativní zátěž a SÚIP a jeho oblastní inspektoráty se mohou plně zaměřit na kontroly nelegálního zaměstnávání a realizovat tyto kontroly v rámci projektu. Dalším krokem k potírání nelegálního zaměstnávání bylo vytvoření a spuštění projektu DONEZ (docházka nezaměstnaných), kdy se každý člověk, pobírající dávky vyplácené Úřadem práce musel hlásit v určitých náhodně vybraných dnech a časech na vybrané místo v síti Czech POINT. Toto opatření, ale nebylo jedním z nejšťastnějších, lidé si stěžovali, že jim vybrané termíny kolidují s pohovory, vyzvedáváním dětí ve školách, školkách apod. Tento projekt byl v roce 2013 zrušen.

V teoretické části popisují také švarcsystém, jak se vyvíjela a stále vyvíjí jeho právní úprava, kdo vlastně založil švarcsystém. Co to vlastně švarcsystém je, jeho výhody a nevýhody z pohledu zaměstnance a zaměstnavatele.

V praktické části bakalářské práce popisují vývoj kontrol SÚIP za období 5-ti let, to je období od roku 2010 do 2014. Je to jen pouhých 5 let, ale pravomoc a kontrola SÚIP prošla mnoha změnami. Velké plus, jak jsem již v teoretické části zmínila, je přesun pravomoci kontrol nelegálního zaměstnávání z Úřadu práce ČR na SÚIP a jeho oblastní inspektoráty. Inspektoři mají pravomoc udělovat pokuty za nelegální zaměstnávání, jak zaměstnavatelům, tak i zaměstnancům. V průběhu 5-ti let došlo i k zřízení mobilních kanceláří, které umožňují inspektorům lepší kontrolu nelegálního zaměstnávání v terénu. Díky těmto mobilním kancelářím je začátek a konec kontrol rychlejší a efektivnější. V jednotlivých letech popisují, kde byly kontroly prováděny, jaké množství

nelegálně zaměstnaných osob a osob umožňující výkon nelegálního zaměstnávání se podařilo odhalit a jaké sankce byly uloženy.

Dalším cílem v praktické části byla analýza nelegálního zaměstnávání a švaresystému v Kraji Vysočina s vyhodnocením důvodů vedoucích k nelegálnímu zaměstnávání. Analýzu jsem prováděla pomocí dotazníkového průzkumu v Kraji Vysočina. Ze vzorku 211 dotazovaných jsem prováděla vyhodnocení jednotlivých otázek dotazníku. Myslím si, že tento počet dotazovaných z různých oblastí Kraje Vysočina je dostačující a má dostatečnou vypovídající hodnotu. Na základě odpovědí z dotazníkového průzkumu jsem ke každé otázce provedla grafické zobrazení výsledků a vlastní hodnocení. Na závěr jsem vyhodnocovala důvody vedoucí k nelegálnímu zaměstnávání, kde se promítl názor dotazovaných na stát versus nelegální zaměstnání.

Téma nelegální zaměstnávání zahrnuje široké spektrum kladných i záporných názorů. Podle mého názoru problematika nelegálního zaměstnávání nespočívá pouze v osobní odpovědnosti nelegálně zaměstnaných občanů, i když je tato odpovědnost spoluobčanů značná. Jako velký problém vidím nedostatek informací o způsobech legálního řešení jejich obtížné životní situace. Člověk, který ztratil práci nebo ji ještě po ukončení přípravy na zaměstnání (např. studiu) nenašel anebo se např. po mateřské dovolené nemá kam vrátit, aj., není dostatečně informován o všech možných formách řešení svého problému. Vzhledem k tomu, že díky nedostatečné informovanosti o možnostech řešení, člověka v obtížné situaci, se v daný okamžik jeví nelegální zaměstnávání jako nejjednodušší řešení.

Dalším neméně důležitým důvodem nelegálního zaměstnávání je nezodpovědnost některých zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají své zaměstnance bez uzavřeného, platného pracovněprávního vztahu, jak se ostatně potvrdilo i v dotazníkovém průzkumu. Nejen, že tím páchají přestupky, ale také vystavují sebe a své zaměstnance sankcím. Nelegálně zaměstnaný člověk, se v těchto případech v podstatě nemá jak bránit: rád by měl uzavřený pracovněprávní vztah, ale ze strany zaměstnavatele mu to není umožněno, jelikož zaměstnanec pracující bez pracovněprávního vztahu je finančně zajímavější, minimálně do doby než za něj zaměstnavatel zaplatí sankční postih. Tento člověk se dostává do složité životní situace a musí volit mezi tím být nelegálně zaměstnaný s nějakým pravidelným příjmem anebo usilovat o legální zaměstnání, což mnohdy znamená několikaměsíční prodlevu v příjmu a to není pro většinu možné.

V neposlední řadě patří mezi aktéry problematiky nelegálního zaměstnávání stát. Myslím, že Česká republika má určitý, nevím, zda dostačující, počet nástrojů sociální politiky, kterými jsou různé finanční podpory z dávkového systému, které jsou určené k překonání nepříznivé životní situace, a jejich cílem je především návrat osob, kterých se to týká, zpátky na trh práce a snaha zabránit jejich sociálnímu propadu a vyloučení. Velký problém spatřuji v roli státu v oblasti prevence a informovanosti o formách podpory a možnostech, kterých je možné využít ještě v okamžiku před vznikem nepříznivé sociální situace. Rovněž v oblasti sociální práce zejména na úrovni malých obcí vidím velké rezervy.

Stát sice vykonává sociální politiku formou různých zvýhodnění pro zaměstnavatele, kteří zaměstnávají zdravotně postižené, ale pro lidi postižené nepříznivou sociální situací mnoho nástrojů nemá. V oblasti prevence proti nelegálnímu zaměstnávání by měl dle mého názoru stát působit ve prospěch mladých lidí, protože z mého dotazníkového průzkumu vyplývá, že právě tato věková skupina (18 – 25 let) tvoří největší podíl (35%) nelegálně zaměstnávaných lidí. Trh práce jim nenabízí možnosti uplatnění z důvodu nedostatku praxe a zkušeností. Samozřejmě je pochopitelné, že zaměstnavatel dá přednost odborníkovi s letitou praxí před absolventem, ale kde má pak takový mladý člověk načerpat zkušenosti? V tomto směru by měl stát podpořit zaměstnavatele, kteří dají příležitost nezkušenému člověku, do kterého musí investovat úsilí, zaškolení, dohled apod., například formou daňového zvýhodnění.

Seznam použitých zdrojů

Zákony:

Zákon č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti

Zákon č 262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 251/2005 Sb. o inspekci práce

Literatura:

KAPOUN, Radek. *Aktuální průvodce problematikou nelegálního zaměstnávání pro podnikatele*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 102 s. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-755-3

PRCHALOVÁ, Alena. "Švarcsystém" - Vývoj a současnost. LOGOS

POLYTECHNIKOS. 2012, III., 02/2012, s. 57-64. ISSN 1804-3682.

Internetové zdroje

KŘIBÍK, Lukáš. „*Výkon nelegální práce a jeho možné právní důsledky*“, diplomová práce,[online].[cit. 2014-10-08]. Dostupné z

http://is.muni.cz/th/347946/pravf_m/Diplomova_prace_-_vykon_nelegalni_prace_a_jeho_mozne_pravni_dusledky.pdf

KRÁLOVÁ, Michaela. „Nelegální zaměstnávání občanů ČR a cizích státních příslušníků“, bakalářská práce 2013, dostupná z <http://knihovna.vspj.cz/bakalarske-prace/obhajene/studijni-obor/6501R001/vedouci/1303>

Integrovaný portál MPSV, [online]. [cit. 2015-12-01]. Dostupné z

http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zamka/zam#povzm

Zaměstnávání cizinců, [online]. [cit. 2014-07-21]. Dostupné z

http://www.psup.cz/centrum/upload/soubory/text_k_prednasce.pdf

Evropský sociální fond v ČR, *Efektivní systém rozvoje zaměstnanosti, výkonu komplexních kontrol a potírání nelegálního zaměstnávání v ČR*. [online]. [cit. 2014-09-26] Dostupné z <http://www.esfcr.cz/projekty/efektivni-system-rozvoje-zamestnanosti-vykonu-komplexnich>

POHODA, Daně účetnictví mzdy, *Co je a co není švarcsystem*, [online]. [cit. 2014-06-05], dostupné z <http://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/mzdy-a-prace/co-je-a-neni-svarcsystem>

Podnikatel, *Návrat švarcsystému, ukázky české vychytralosti, asi nehrozí*, [online]. [cit. 2014-06-02], dostupné z <http://www.podnikatel.cz/clanky/navrat-svarcsystemu-asi-nehrozi/>

Podnikatel.cz, *Hlášení na Czech Pointech končí*, [online]. [cit. 2014-09-26] Dostupné z <http://www.podnikatel.cz/clanky/hlaseni-czech-pointech-konci-na-nezamestnane-si-posviti-inspekce/>

Evropský sociální fond v ČR, *OP LZZ*, [online]. [cit. 2014-09-26], Dostupné z <http://www.esfcr.cz/07-13/oplzz>

Státní úřad inspekce práce, *O projektu*, [online]. [cit. 2014-09-26]. Dostupné z <http://www.knz.suip.cz/o-projektu.html>

Outsourcing IT, *Outsourcing-definice*, [online]. [cit. 2014-10-04]. Dostupné z <http://www.briard.cz/2-outsourcing-it.html>

Tisková zpráva SÚIP, *Plánované kontroly v oblasti pracovněprávních vztahů a zákona o zaměstnanosti v roce 2014*, [online]. [cit. 2014-10-03], Dostupné z http://www.suip.cz/_files/suip-e0371038ed7696e183255c876ba10381/tiskova_zprava_02_14.pdf

Státní úřad inspekce práce, [online]. [cit. 2014-10-03], Dostupné z <http://www.suip.cz/o-nas/zakladni-udaje/>

Tisková zpráva SÚIP, *Postavení tzv. švarcsystému v oblasti kontrol nelegální práce a výsledky činnosti Státního úřadu inspekce práce za měsíc leden 2014*, [online]. [cit. 2014-10-03], Dostupné z http://www.suip.cz/_files/suip-5eddc871e2a6eb701df7b3ea7945f9f5/tiskova_zprava_leden_2014.pdf

Roční program Kontrolních akcí státního úřadu práce na rok 2015, [online]. [cit. 2015-08-27], Dostupné z http://www.suip.cz/_files/suip-06901f8e237086bce58f0854f0cea9b6/rocni_program_kontrolnich_akci_suip_na_rok_2015.pdf

Státní úřad inspekce práce, *Roční zpráva za rok 2010*, [online]. [cit. 2015-09-19].

Dostupné z [http://www.suip.cz/_files/suip-](http://www.suip.cz/_files/suip-33ab1b4ed6d0886bdccc4a280aa44cc7/rsz_o_vysledcich_ka_2010.pdf)

[33ab1b4ed6d0886bdccc4a280aa44cc7/rsz_o_vysledcich_ka_2010.pdf](http://www.suip.cz/_files/suip-33ab1b4ed6d0886bdccc4a280aa44cc7/rsz_o_vysledcich_ka_2010.pdf)

Státní úřad inspekce práce, *Roční zpráva za rok 2011*, [online]. [cit. 2015-10-07].

Dostupné z [http://www.suip.cz/_files/suip-](http://www.suip.cz/_files/suip-2630675df8b94eb930f617870b6a414a/rocni_souhrnna_zprava_o_vysledcich_kontrolnich_akci_2012.pdf)

[2630675df8b94eb930f617870b6a414a/rocni_souhrnna_zprava_o_vysledcich_kontrolnich_akci_2012.pdf](http://www.suip.cz/_files/suip-2630675df8b94eb930f617870b6a414a/rocni_souhrnna_zprava_o_vysledcich_kontrolnich_akci_2012.pdf)

Státní úřad inspekce práce, *Roční zpráva za rok 2012*, [online]. [cit. 2015-10-07].

Dostupné z [http://www.suip.cz/_files/suip-](http://www.suip.cz/_files/suip-2630675df8b94eb930f617870b6a414a/rocni_souhrnna_zprava_o_vysledcich_kontrolnich_akci_2012.pdf)

[2630675df8b94eb930f617870b6a414a/rocni_souhrnna_zprava_o_vysledcich_kontrolnich_akci_2012.pdf](http://www.suip.cz/_files/suip-2630675df8b94eb930f617870b6a414a/rocni_souhrnna_zprava_o_vysledcich_kontrolnich_akci_2012.pdf)

Státní úřad inspekce práce, *Roční zpráva za rok 2013*, [online]. [cit. 2015-10-07].

Dostupné z: [http://www.suip.cz/_files/suip-](http://www.suip.cz/_files/suip-24569bb38275fcbd313b8f0c21af7cb3/rocni_souhrnna_zprava.pdf)

[24569bb38275fcbd313b8f0c21af7cb3/rocni_souhrnna_zprava.pdf](http://www.suip.cz/_files/suip-24569bb38275fcbd313b8f0c21af7cb3/rocni_souhrnna_zprava.pdf)

Státní úřad inspekce práce, *Roční zpráva za rok 2014*, [online]. [cit. 2015-11-08].

Dostupné z: [http://www.suip.cz/_files/suip-](http://www.suip.cz/_files/suip-026cb2f8c1dcae021423a0495cc504e5/rok_2014.pdf)

[026cb2f8c1dcae021423a0495cc504e5/rok_2014.pdf](http://www.suip.cz/_files/suip-026cb2f8c1dcae021423a0495cc504e5/rok_2014.pdf)

Státní úřad inspekce práce, *Roční zprávy*, [online]. [cit. 2015-11-08]. Dostupné z:

<http://www.suip.cz/rocni-zpravy/>

Seznam tabulek

Tabulka 1: Porovnání roku 2012 a 2013	43
Tabulka 2: Kontroly Státního úřadu práce za 5 let.....	43

Seznam grafů

Graf 1: Byl/a jste někdy veden/a na úřadu práce	45
Graf 2: Pracoval/a jste při evidenci na Úřadu práce nelegálně?	45
Graf 3: Jak dlouho jste pracovali nelegálně při evidenci na úřadu práce?	46
Graf 4: Pracoval/a jste někdy nelegálně, tzn. bez pracovní smlouvy, dohody o provedení práce či dohodě o pracovní činnosti?	47
Graf 5: Jak dlouho jste takto pracovali?	47
Graf 6: Pracoval/a jste nelegálně u zaměstnavatele sám/a?	48
Graf 7: Co Vás vedlo k přijmutí nelegální práce?	49
Graf 8: Kde jste byl/a nelegálně zaměstnaný/á?	50
Graf 9: V jakém oboru jste byl/a nelegálně zaměstnaný/á?	50
Graf 10: Věděl/a jste, že pokud takto pracujete, nikdo za Vás neodvádí státu sociální a zdravotní pojištění, daně. Nemáte tudíž nárok (např: na nemocenskou, OČR, nezapočítává se Vám tato práce do důchodu, v případě úrazu nedostanete odškodné, atd...)?	52
Graf 11: Byl/a jste již někdy trestaný/á za nelegální práci?	53
Graf 12: Pokud by Vám někdo nabídl pracovat nelegálně, přijal/a byste tuto nabídku?	54
Graf 13: Věděl/a jste, že postihy za nelegální zaměstnání se týkají jak zaměstnavatele, tak i zaměstnance?	55
Graf 14: Víte co je Švarcsystém?	55
Graf 15: Pohlaví?	56
Graf 16: Váš věk?	57
Graf 17: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?	58

Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník	70
---------------------------	----

Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Veronika Pažitková a jsem studentkou Vysoké školy polytechnické v Jihlavě, kde studuji dálkově obor Finance a řízení a zpracovávám bakalářskou práci na téma „Nelegální zaměstnávání a Švarcsystém v ČR“.

Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který slouží k vytvoření praktické části mé bakalářské práce. Tento dotazník je zcela anonymní a nezabere Vám více jak 5 minut.

Děkuji za Váš čas strávený nad vyplněním dotazníku.

Veronika Pažitková

1. Bydlíte v kraji Vysočina?

- a) ano
- b) ne

2. Byl/a jste někdy veden/á na úřadu práce?

- a) ano
- b) ne

Pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a NE pokračujte otázkou č. 4

3. Pracoval/a jste při evidenci na Úřadu práce nelegálně?

- a) ano, jak dlouho.....
- b) ne

4. Pracoval/a jste někdy nelegálně, tzn. bez pracovní smlouvy, dohody o provedení práce či dohodě o pracovní činnosti?

- a) ano, jak dlouho.....
- b) ne

Pokud odpovíte NE, pokračujte otázkou č. 11

5. Pracoval/a jste nelegálně u zaměstnavatele sám/sama?

- a) ano
- b) ne

c) nevím

6. Co vás vedlo k přijmutí nelegální práce?

- a) vyšší výdělek než při legálním zaměstnání
- b) zaměstnavatel mi nechtěl dát pracovní smlouvu, dohodu o pracovní činnosti, dohodou o provedení práce
- c) tíživá životní situace mě donutila pracovat nelegálně
- d) jiné... (v tomto případě napište jaké)

7. Kde jste byl/a nelegálně zaměstnaný/á?

- a) v České republice
- b) v zahraničí

8. V jakém oboru jste byl/a nelegálně zaměstnaný/á?

- a) stavebnictví
- b) pohostinství a restaurační zařízení
- c) strojný průmysl
- d) zemědělství
- e) úklidové práce
- f) automobilový průmysl
- g) jiné (napište jaké) ...

9. Věděl/a jste, že pokud takto pracujete, nikdo za Vás neodvádí státu sociální a zdravotní pojištění, daně. Nemáte tudíž nárok (např: na nemocenskou, OČR, nezapočítává se Vám tato práce do důchodu, v případě úrazu nedostanete odškodné, atd...)?

- a) ano
- b) ne

10. Byl/a jste již někdy trestaný/á za nelegální práci?

- a) ano
- b) ne

11. Pokud by Vám někdo nabídl pracovat nelegálně, přijal/a byste tuto nabídku?

- a) ano
- b) ne

12. Věděl/a jste, že postihy za nelegální zaměstnání se týkají jak zaměstnavatele, tak i zaměstnance?

- a) ano

b) ne

13. Víte co je švarcsystém ?

a) ano

b) ne

Na závěr prosím o vyplnění demografických údajů

14. Pohlaví?

a) muž

b) žena

15. Věk?

a) 18 – 25 let

b) 26 – 30 let

c) 31 – 40 let

d) 41 – 50 let

e) 51 a více let

16. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

a) základní

b) vyučen

c) vyučen s maturitou

d) střední škola s maturitou

e) vyšší odborná škola

f) vysoká škola